

Glazba kao odraz kulturnoga identiteta

Žulj, Tena

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:873885>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Diplomski studij kulturne i prirodne baštine u turizmu

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Diplomski studij kulturne i prirodne baštine u turizmu

Glazba kao odraz kulturnoga identiteta

Diplomski rad

Student/ica:

Tena Žulj

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Igor Kulenović

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Tena Žulj**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom „**Glazba kao odraz kulturnoga identiteta**“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 12. listopada 2020.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Problem, predmet i ciljevi istraživanja	2
1.2. Istraživačka pitanja.....	3
1.3. Znanstvene metode.....	4
1.4. Ograničenja istraživanja.....	5
2. RAZVOJ GLAZBE.....	6
2.1. Uloga glazbe.....	10
2.2. Glazbene institucije.....	14
3. KULTURNA POLITIKA	16
3.1. Kulturna politika Republike Hrvatske	18
4. ODGOJNA VRIJEDNOST GLAZBE	21
5. GLAZBA IZMEĐU VISOKE I POPULARNE KULTURE	24
6. GLAZBA I IDENTITET	27
6.1. Glazba kao dio kulturnoga identiteta	29
6.2. Popularna glazba kao dio kolektivnoga identiteta	33
6.3. Alternativna glazba kao dio supkulturnoga identiteta.....	36
7. PRIKAZ KULTURNE POTROŠNJE I GLAZBENIH PREFERENCIJA	38
8. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE	40
8.1. Metodologija istraživanja.....	40
8.2. Rezultati istraživanja	42
8.3. Rasprava	47
9. ZAKLJUČAK	51
SUMMARY	54
LITERATURA	55
POPIS GRAFIKONA.....	59
PRILOG.....	59

„Glazba kao odraz kulturnoga identiteta“

1. UVOD

Glazba je zajednički i osnovni način izražavanja i temelj svih ljudskih kulturnih zajednica, a koristi ju se ili stvara iz određenih unutarnjih potreba pojedinca. Svaki pojedinac ima mogućnost odabira glazbe koju želi konzumirati ili stvoriti, a koja neizbježno ostavlja određeni trag na pojedincu. Taj utjecaj glazbe na pojedinca i zajednice koji mijenja njihove oblike ponašanja, čime utječe na stavove i vrijednosti, središnja je tema ovog rada. Dakle, istražiti će se utjecaj glazbe na oblikovanje identiteta, odnosno kulturnoga identiteta.

U prvom će se poglavlju objasniti cilj rada i definirati ključni pojmovi glazbe te navesti ograničenja istraživanja i znanstvene metode koje su korištene pri istraživanju.

Drugo se poglavlje sastoji se od sažetog prikaza povijesnoga razvoja glazbe od njenih početaka do kraja dvadesetoga stoljeća. Navedeni su i ključni događaji u povijesti glazbe koji su znatno utjecali na kulturu pojedinih zajednica, kao i predstavnici najutjecajnijih glazbenih žanrova, te društvene okolnosti u kojima dolazi do važnih promjena u glazbi. Ovo poglavlje bavi se ulogom glazbe u unapređenju društvenih zajednica i društva u cjelini. Objasnjava se pojam glazbene terapije i „Mozart efekt“ te se na primjerima hrvatskih glazbenih izvođača pokazuje kako glazba prenosi poruku društvenoj zajednici. Naposljetku će se navesti institucije i organizacije koje u Republici Hrvatskoj imaju važnu ulogu u očuvanju i zaštiti glazbe.

Treće poglavlje bavi se kulturnom politikom i njezinim značenjem za kulturnu zajednicu, odnosno društvo te objašnjava pojam kulturne politike u njezinom širem i užem smislu. Također je analizirana kulturna politika Republike Hrvatske te zakonska regulativa koja znatno utječe na kulturu.

Četvrto poglavlje obrađuje odgojnu vrijednost glazbe na temelju analize kurikuluma Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti te su navedene vrijednosti koje ti predmeti prenose učenicima.

U petom poglavlju objasnit će se karakteristike glazbe visoke kulture, popularne kulture i njihove suprotnosti te jazz kao glazbeni žanr koji je na granici između jedne i druge.

U šestom poglavlju prikazuje se uloga glazbe u stvaranju kulturnoga identiteta te odgovor hrvatske glazbene scene na neke društvene promjene, osobito političke. Navode se i primjeri i njihova analiza pjesama čiji tekstovi nedvojbeno pokazuju da se glazbom izražava kulturni identitet. U poglavlju se definira pojam popularne glazbe i prikazuje njena uloga u uspostavljanju kolektivnoga identiteta te definira alternativna glazba i prikazuje njezina uloga u uspostavljanju supkulturnoga identiteta.

U sedmom poglavlju prikazuju se rezultati istraživanja „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih na primjeru grada Zadra“.

Osmo poglavlje bavi se primarnim istraživanjem, prikazom metodologije i rezultata istraživanja te raspravom, dok se deveto poglavlje odnosi na zaključak cjelokupnoga istraživanja.

1.1. PROBLEM, PREDMET I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Predmet je ovoga istraživačkog rada utvrđivanje međusobnog utjecaja glazbe i identiteta. Navedena tema odabrana je zbog boljeg uvida u opseg možebitnoga utjecaja glazbe na promjene u ponašanju, stavovima ili vrijednostima pojedinaca, time i zajednice. Problem istraživanja je utjecaj koji glazba ima na razvijanje i formiranje kulturnoga identiteta, odnosno utvrđivanje načina i opsega utjecaja glazbe na kulturni identitet. Svrha je ovoga istraživanja utvrditi koliko određena vrsta glazbe može uzrokovati promjene u načinu razmišljanja, formiranju stavova i vrijednosti, odnosno u kojoj mjeri može transformirati kulturni identitet. Nastojat će se pružiti drugačiji pogled na glazbu koji osvjetljava uzročno – posljedičnu vezu glazbe i osjećaja pojedinca. Cilj je istraživanja bolje razumijevanje odnosa između vrijednosti glazbe i karakteristika identiteta, učinaka na kulturnu svijest i identitet pojedinca, što vodi do istraživanja i utvrđivanja uloge glazbe u društvu, osobito do utvrđivanja njezine uloge u približavanju stavova suprotstavljenih skupina i prevladavanju kulturnih razlika. Također, cilj je i ispitati što širi spektar načina identificiranja osobe s određenom glazbom. Teorijska obrada teme na temelju relevantnih tiskanih izvora bit će nadopunjena rezultatima istraživanja provedenoga u svrhu dobivanja novih informacija o odnosu glazbe i identiteta. Rezultati istraživanja i njihova obrada najvažniji su koraci u boljem shvaćanju

problematizacije ove teme. Primarni je doprinos i glavna svrha rada pronalazak korelacija između određenih karakteristika glazbe i dijelova kulturnoga identiteta, što predstavlja prilog razumijevanju ove teme i dolazak do novih informacija o ovoj, relativno slabo istraženoj temi.

Utvrđeno je da glazba posjeduje sposobnost poboljšanja života pojedinaca, skupina i zajednica. Tu tvrdnju potkrjepljuje poznata činjenica da glazba pomaže u koordinaciji pokreta koji pojedincu s jedne, a zajednici s druge strane, pomažu unaprijediti obavljanje aktivnosti. Primjerice, profesionalnom sportašu glazba olakšava usklađivanje disanja i kretanja tijela, dok poljodjelicima pomaže održati ritam i podići efikasnost obavljenoga posla.¹ Ona ima sposobnost dočaravanja ozračja odabranoga društva, njegovih nastojanja, stavova i vrijednosti, stoga postaje korisna u boljem razumijevanju određene skupine ili društva. Znanstvena suradnica Adhitya tvrdi da glazba ima sposobnost strukturiranja ne samo zvuka i pokreta, već i načina na koji ljudi provode vrijeme, odnosno sposobnost strukturiranja društva. Ona kaže: „Music's ability to structure time in socially and culturally meaningful ways can be harnessed to reactivate the rhythms of a place. In primitive cultures, music is said to have played an important role not only in structuring sound and gesture, but in structuring society itself.“² („Sposobnost glazbe da strukturira vrijeme na društveno i kulturno smislene načine može se iskoristiti za ponovno oživljavanje mjesta. U primitivnim kulturama glazba je odigrala važnu ulogu ne samo u strukturiranju zvuka i kretanja, već i u strukturiranju samog društva.)“³

1.2. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Istraživanje utjecaja glazbe na identitet zahtijeva uočavanje ključnih elementa toga odnosa i njihove međuovisnosti. Kao najvažniji nameću se identitet, podložan stalnim društvenim i osobnim promjenama, bile one manje ili više trajne, i glazba, izložena snažnom utjecaju političkih i kulturnih promjena. Potrebno je razumjeti zašto pojedinac pod utjecajem određene vrste glazbe

¹ Adhitya S.: „Musical Cities: Listening to Urban Design and Planning”, UCL Press, 2017., JSTOR, str. 35., www.jstor.org/stable/j.ctv550cz9

² Isto.

³ Isto, prijevod autorice

svjesno ili nesvjesno mijenja svoje vrijednosti, stavove i vjerovanja. Nadalje, veoma je važno prepoznati na koji način glazba oblikuje identitet, kao i utvrditi postojanje novih stavova i vrijednosti koje su posljedično stvorene.

U promatranju navedenih odnosa glazbe i identiteta te pokušaju njihove ozbiljne analize, nameću se tri istraživačka pitanja:

1. Postoji li povezanost glazbe s percepcijom važnosti kulture?
2. Postoji li povezanost između identiteta pojedinca i glazbe koju sluša?
3. Postoji li povezanost između osobnoga doživljaja glazbe i njezine umjetničke vrijednosti?

Očekuju se pozitivni odgovori na sva tri istraživačka pitanja, odnosno dokazivanje povezanosti između navedenih čimbenika. Odgovori će se formirati na temelju analize i interpretacije rezultata istraživanja, odnosno odgovora ispitanika, te će biti navedeni u zaključku rada.

1.3. ZNANSTVENE METODE

Kvalitativno znanstveno istraživanje prema Halmiju ima za cilj „razotkrivanje značenja određenih odnosa koji vladaju među pojavama kao i njihov utjecaj na socijalno ponašanje. (...) Kvalitativno istraživanje je, stoga, usmjereno na socijalno konstruiranu stvarnost, pri čemu posebno do izražaja dolazi istraživačev subjektivni i intimni odnos prema onome što proučava i situacijskim odrednicama koje oblikuju proces istraživanja.”⁴ Prema dostupnoj literaturi ima vrlo malo istraživanja provedenih u Hrvatskoj o utjecaja glazbe na stvaranje kulturnoga identiteta, a posebice onih koja povezuju glazbu i identitet, osim u iznimnim slučajevima istraživanja određenih supkultura, no ona su uglavnom kvantitativne prirode.

Istraživanje je provedeno metodom problemski usmjerenoga polustrukturiranog intervjua te analizom sekundarnih podataka. Analiza sekundarnih izvora podataka uključuje znanstvene radove i članke o glazbi općenito, njezinoj ulozi u kulturnim tokovima društava i utjecaju koji glazba ima u stvaranju i razvoju kulture. Polustrukturirani intervjui odabrani su zbog dubljeg ulaska u

⁴ Halmi, A.: „Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima”, A. G. Matoš d.d., Samobor, 1996., str. 26.

problematiku i mogućnosti uvida u način razmišljanja ispitanika. Ovaj oblik intervjua omogućuje bliži pristup ispitanicima i dobivanje informacija koje upitnik ne bi omogućio. Istraživanje je provedeno jednokratno, kako bi se prikupili podatci relevantni za ostvarenje cilja istraživanja.

Ispitanici ovoga istraživanja odabrani su metodom namjernoga uzorkovanja, a zbog dugotrajnosti analize i interpretacije svakoga intervjua, broj ispitanika ograničen je na pet. Ispitanici su ljubitelji glazbe, posjetitelji glazbenih i kulturnih događanja, glazbenici te osobe čiji je posao usko povezan s glazbom.

Rezultati istraživanja bit će analizirani, kategorizirani i interpretirani deskriptivnom metodom, a povezanost s teoretskim dijelom bit će prikazana u raspravi zajedno s testiranjem istraživačkih pitanja i donošenjem zaključaka.

1.4. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Glavno je ograničenje ovoga istraživanja nedostatak sličnih istraživačkih metoda ove tematike te nemogućnost bolje usporedbe rezultata s već postojećim.

Primarni doprinos istraživanja je dubinsko razumijevanje iskustva kroz intenzivno izučavanje bez početnoga teoretskog okvira. Naime, kvalitativna istraživanja na temu utjecaja glazbe na stvaranje identiteta vrlo su rijetka i teško je naći prethodno koje se metodološki može usporediti s ovim istraživanjem. Podatci dobiveni ovim istraživanjem rezultat su interakcije ispitivača i ispitanika te zbog toga ne predstavljaju izravan odraz misli i osjećaja intervjuirane osobe.

2. RAZVOJ GLAZBE

Za potrebe ovoga rada prikazat će se povijest glazbe u kratkim crtama kako bi se dobio uvid u razvoj glazbe i opći dojam o njezinoj važnosti. Riječ glazba svoje podrijetlo temelji na slavenskoj riječi glas, dok riječ muzika ima grčko podrijetlo od izraza „mousikē téchnē“ što prema Brlobušu znači „umjetnost muza“, a svijetom se proširio i najčešće se koristi latinski oblik i međunarodna riječ za glazbu – musica.⁵ Prvu pojavu glazbe teško je s točnošću odrediti, no pretpostavlja se da su prvi glazbeni oblici stvarani glasom i udaranjem rukama po različitim površinama te jednom o drugu. Prije otprilike 60 000 godina prvi ljudi doživjeli su svojevrsnu kulturnu eksploziju u obliku stvaranja umjetnosti po zidovima špilja, izrade nakita i ukrasa te obreda zakapanja mrtvih. Evolucijski znanstvenici vjeruju kako je glazbena kultura pomogla prapovijesnim ljudskim vrstama jer glazba usklađuje osjećaje, prenosi važne poruke, motivira ljude da se identificiraju sa zajednicom te motivira pojedinca da bude potpora drugim članovima zajednice. Otkriće iz 1995. godine potvrdilo je nalaz koštane flaute stare između 50 i 60 tisuća godina u špilji Divje babe u Sloveniji, kao najstariji instrument dosad pronađen. Izrađena je iz bedrene kosti medvjeda, ima tri rupice i nazubljeni rub, a napravljena je pomoću kostiju i kamenja.⁶ Veoma je važno otkriće za promatranje razvoja ljudske kulture te dokaz da su neandertalci stvarali određenu glazbu, odnosno da je postojala potreba za njezinim stvaranjem.

Prvobitne zajednice glazbu su koristile primjerice kako bi se dozvao dobar poljoprivredni urod, a svoja glazbala izrađivale su od drveta ili kostiju, a najčešće su to bile frule, bubnjevi i udaraljke. Primjena glazbe u konkretnijem obliku s ritmom, melodijom i harmonijom, prvi se puta pojavljuje na području Egipta, odakle se ušćem rijeke Nil proširila prema staroj Grčkoj. Budući da su glazbu koristili u religijske svrhe, poznavali pentatonsku i kromatsku ljestvicu⁷, nameće se zaključak kako

⁵ Brlobuš K.: „Zašto samo glazba“, Novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost „Vijenac“ godište 16, 374, 3. srpnja 2008., <http://www.matica.hr/vijenac/374/zasto-samo-glazba-4431/> (25.03.2019.)

⁶ The National Museum of Slovenia: „The Neanderthal Flute from Divje babe“ <http://www.divje-babe.si/en/the-neanderthal-flute/> (13.03.2019.)

⁷ Pentatonska ljestvica: ili pentatonika je broj intervala i stupnjeva unutar oktave. Ljestvica je u glazbi tonski sustav sastavljen od tonova u uzlaznom ili silaznom slijedu različite visine, u ovom slučaju pet (C, D, E, F, G) Pentatonika se koristi u Kini, Japanu, Indiji, Škotskoj, Irskoj, Madžarskoj, dok se u Hrvatskoj koristi u folkloru Međimurja. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47476> (05.02.2019.)

su upravo Egipćani bili prvi narod u čovječanstvu s glazbenim obrazovanjem. Iako svoje začetke vjerojatno ima u Egiptu, najveći procvat glazba je doživjela u antičkoj Grčkoj u čijem se obrazovanju inzistiralo na umjetnosti, pa tako i glazbi. Kako je navedeno u diplomskom radu naslova „Grčka svetišta“ autorice Brekalo, glazba je zauzimala toliko ključno mjesto da su Grci osnovali Pitijske ili Delfske igre, koje su svoj naziv dobile od starog imena Pito za Delfe, koje je prema mitu vezano sa zmajem Pitonom. Pitijske su igre starogrčke svečanosti i natjecanja u čast boga glazbe Apolona, čiji je vrhunac bila pohvalna pjesma Apolonu u kojoj se prikazuje njegova borba s Pitonom.⁸ Nadalje, svi slobodni građani antičke Grčke imali su glazbeno obrazovanje, mladići su učili pjevati i svirati, a među instrumentima bili su najzastupljeniji lira, kitara i aulos. U Rimu je kršćanstvo imalo zamaha pa je tako logično da je većina glazbenih djela tematski bila posvećena Bogu. Kršćanski napjevi izvođeni su prema svetim tekstovima na latinskom jeziku, što se kasnije preoblikovalo u gregorijanske korale za što je zaslužan papa Grgur I. Pretpostavlja se da se gregorijanski koral prvotno prenosio usmenom predajom, a najstariji pismeni zapis potječe s kraja VIII. stoljeća. Srednjovjekovna glazba mogla se čuti u katedralama i tavernama podjednako, a izvodili su je siromasi i plemići. Zapisi glazbe koju su ljudi tada izvodili omogućili su praćenje razvoja i tijeka sve složenijih glazbenih oblika, kao što su misa⁹ i madrigal¹⁰. Renesansnu glazbu karakterizira razvoj novih instrumenata poput različitih udaraljki, perkusija i puhačkih instrumenata, iako je ljudski glas i dalje imao glavnu ulogu u izvođenju glazbenih djela. U renesansnom razdoblju glazbu su izvodili putujući glazbenici trubaduri, koji su na svojim putovanjima pričali priče, pjevali balade i time sudjelovali u suptilnom spajanju utjecaja Azije i Europe sa zapadnjačkim glazbenim kulturama. Ovo doba može se nazvati zlatnim dobom u povijesti glazbe zbog razvoja instrumenata kao što su trombon i fagot, jer su se uporabom tih instrumenata mogla stvarati složenija instrumentalna grupiranja. Također u češću uporabu ušli su žičani instrumenti poput viole, limeni te drveni puhački instrumenti, perkusije i klavijature. To je

Kromatska ljestvica: jednostruko ili dvostruko povišenje ili sniženje temeljnih stupnjeva ljestvice (snizilice i povisilice). <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=34151> (05.02.2019.)

⁸ Brekalo I.: „Grčka svetišta“, diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera, Osijek, str. 7.

⁹ Misa: glazbeni oblik, vrlo često komponiran i izvođen, a odnosi se na dijelove mise koji se pjevaju. Anić V., Goldstein, I.: „Rječnik stranih riječi“, Novi Liber i Europapress Holding, Zagreb, 2007., str. 384.

¹⁰ Madrigal: pjesma ljubavnog ili šaljivog karaktera u jampskom metru, od 6 i 13 stihova, višeglasna vokalna izvedba, u renesansi najvažniji oblik svjetovne vokalne glazbe. Anić V., Goldstein, I. : „Rječnik stranih riječi“, Novi Liber i Europapress Holding, Zagreb, 2007., str. 358.

posljedično dalo skladateljima prostora za istraživanje i izražavanje kreativnih ideja te stvaranje instrumentalnih glazbenih djela veće kvalitete. Razdoblje baroka proizvelo je poznate skladatelje zapadnjačke klasične glazbe, kao što su Handel, Bach i Vivaldi i prepoznatljiv zvuk čembala. Instrumentalna glazba stvarana u harmoniji s glasom dostiže svoj vrhunac u baroku, kada opera postaje izvođačeva prilika da pokaže svoje umijeće. Pojavljuje se novi instrument violina, čiji je prvobitni oblik konstruirao Andrea Amati, a kasnije doradio Stradivari. Klasičnu glazbu obilježavaju Mozart i Haydn, ali i zamjena čembala ranim oblikom klavira, za koji su ovi, kao i mnogi drugi skladatelji, napisali velik broj djela. Orkestri su postajali bogatiji te su počeli uključivati klarinete, trombone i timpane, a česte su bile i izvedbe komorne glazbe s posebnim naglaskom na žičane kvartete.¹¹ Glatki prijelaz iz doba klasike u doba romantizma ugodnim je učinio Beethoven svojim skladateljskim i pijanističkim umijećem koje rijetko koji skladatelj uspjeva nadmašiti. U romantizmu koncertni repertoar postaje glavni oblik glazbenoga izražavanja, posebice koncerti za glasovir, najvažnije glazbalo tog razdoblja (Chopin, Schumann, Brahms, Mendelssohn, Čajkovski). Komorna glazba postaje pomodna, a misa doživljava promjene zbog sekularizacije društva i društvenih revolucija. Razvoj tehnike tiskanja glazbenih zapisa pomogao je u distribuciji i očuvanju glazbenih ideja. Ovo razdoblje rodilo je skladatelje poput Paganinija, Verdija i Wagnera koji su zbog širenja tematike mogli ostvariti sav svoj umjetnički potencijal. Glazbena djela gravitiraju svjetovnoj umjetnosti, za razliku od dotadašnjeg fokusa na religiju.¹² Glavna karakteristika romantizma u glazbi je izražavanje osjećajnosti. Virtuozni poput Liszta dovodili su publiku do nesvijesti. Impresionistički izričaj donose Debussy i Ravel čije se skladbe mogu karakterizirati kao sugestivne, opuštene i bez previše osjećaja, za razliku od romantizma. Skladatelji impresionizma komponirali su kraće skladbe, kao što su nokturno, arabeska ili preludij¹³. Sve više novih tehnologija koje pomažu u stvaranju glazbe i politička klima ranog 20. stoljeća uzrokuju reakcije skladatelja u obliku pobune protiv dotad već isprobanih načina stvaranja

¹¹ <https://www.cmuse.org/history-of-music/> (06.02.2019.)

¹² <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53304> (07.02.2019.)

¹³ Nokturno: skladba koja dočarava noćnu atmosferu, karakterom mirna i meditativna. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44007> (08.02.2019.)

Arabeska: kraća, živahna skladba, karakterizira ju prepletanje melodijskih linija, najčešće skladana za glasovir. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3487> (08.02.2019.)

Preludij: instrumentalni uvod u neko djelo. <http://proleksis.lzmk.hr/42585/> (08.02.2019.)

glazbe. Tako je Shostakovich imao čak problema s vlastima zbog glazbe koju stvara, jer je ocijenjena kao previše modernistička i elitistička pa je bio primoran skladati isključivo simfonije za izvedbu pred autoritetom, a skladbe za žičane kvartete ostavljati u pozadini. Gerschwin je kao vlastitu pobunu protiv skladbi ratne tematike zajedno s Ellingtonom ušao u jazz struje.

Svijet skladanja i stvaranja glazbe u 20. stoljeću potresla su dva svjetska rata i brojne društvene i kulturne revolucije, a tehnološki skok omogućio je snimanje i pohranjivanje glazbe u obliku magnetofonskih vrpca, gramofonskih ploča ili audiokaseta. Vrijeme raslojavanja društva dovelo je do razvitka mnoštva glazbenih ukusa, a time i glazbenih stilova. Zabavna glazba za široki sloj publike obuhvaćala je jazz, filmsku glazbu i rock. Rock je nastao iz spoja rhythm and bluesa, boogija i country western glazbe. Rhythm and blues ili R&B je izraz koji se odnosi na afričko-američku popularnu glazbu koja kombinira jazz, blues i gospel elemente, a prvi ga je iskoristio Jerry Wexler u časopisu „Billboard“ 1947. godine. Osim toga, tijekom karijere je surađivao s Arethom Franklin, Led Zeppelinom i Rayem Charlesom.¹⁴ Iako žanrovski određeni kao zasebni, jazz i rhythm and blues često su u očima glazbenika bili svrstavani u istu vrstu glazbe. Među prvim zastupnicima rocka nalazi se Chuck Berry, čija glazba inspirira Boba Dylana, grupe The Beatles, The Rolling Stones, i mnoge druge. U drugoj polovici 20. stoljeća razvija se koncept popularne glazbe pa je nemoguće nabrojiti sve izvođače i žanrove koji su tada dobili zamah. Karakteristike su glazbe tog doba kreativnost, mladenačka revolucija i istraživanje novih glazbenih smjerova. Nezaobilazno je u tom trenutku glazbene povijesti spomenuti Woodstock, trodnevni glazbeni festival održan u kolovozu 1969. godine u državi New York, koji je okupio neke od najpoznatijih svjetskih glazbenika kao što su Janis Joplin, Santana, The Grateful Dead, Creedence Clearwater Revival, The Who i Jimi Hendrix koji je kao posljednji izvođač zatvorio festival. Ovaj kulturno – glazbeni događaj obilježio je generacije ljudi koji su ga posjetili, ujedinio je želje mnoštva za mirom.¹⁵ Grublji i žešći žanrovi stupili su na glazbenu scenu, kao što je to u slučaju Led Zeppelina koji su rocku dali tamniju i težu notu te pomogli začetak hard rocka i heavy metala. Pink Floyd rocku dodaje elemente psihodelije i otvara put progresivnom rocku. S druge strane, pojednostavljivanje rocka na sastavne elemente dovelo je do pojave punka. Njega karakteriziraju glasne gitare, brzi ritam, oštri tekstovi puni kritike vladajućeg sustava, konkretno vlade Margaret

¹⁴ <https://www.billboard.com/articles/news/1044432/industry-legend-jerry-wexler-dies-at-91> (08.02.2019.)

¹⁵ https://www.history.com/topics/1960s/woodstock#section_2 (08.02.2019.)

Thatcher u Velikoj Britaniji, dok je u Sjedinjenim Američkim Državama punku nedostajalo političke ili društvene kritike. Među vodećim su punk glazbenicima SAD-a The Ramones, Patti Smith, Talking Heads i Blondie, koji su klub CBGB u New Yorku, u kojem su nastupali, pretvorili u „mjesto gdje je punk rođen“, a koje je danas iznimno popularno kao turistička atrakcija. Prema Gallu u Velikoj Britaniji punk opisuju agresivni scenski nastup, kontroverzija i politiziranost, „uradi sam“ pristup stvaranju glazbe, kao i društveni angažman prisutan u provokativnim tekstovima, a kao predstavnike tog žanra navode se Sex Pistols, Clash i Buzzcocks.¹⁶ Potpuna suprotnost zvuku električnih gitara i bubnjeva bila je plesna disko glazba koja je nastala kao reakcija protiv rock žanra. Najvažniji predstavnici disko glazbe su The Bee Gees, Diana Ross i Grace Jones, a kao zaseban žanr formirala se u „newyorškim homoseksualnim klubovima kojima duuguje i svoju blještavu „ambalažu““. ¹⁷ Popularna ili pop glazba zauvijek je obilježena Madonom, Michaelom Jacksonom, Cher, Princeom, Tinom Turner, U2-om, te utjecajem elektroničke i plesne glazbe i zvukova sintesajzera, ali ju je veoma teško točno žanrovski odrediti, s obzirom da se i sama mijenja kroz vrijeme i mjesta gdje nastaje. Može se reći da je popularna glazba ona koja se stvara komercijalno i u cilju masovne konzumacije.

Postoji još mnogo žanrova koji su proizašli iz rocka, jazza, bluesa i navedenih glazbenih žanrova koji nisu posebno naglašeni i obrađeni, stoga će se navesti na kraju ovog sažetog prikaza razvoja glazbe: acid house, acoustic, ambient, celtic, christian, electronica, emo, funk, gospel, goth, grunge, hip hop, indie, jungle/ drum 'n' bass, rap, reggae, rockabilly, ska, soul i techno.

2.1. ULOGA GLAZBE

Etnomuzikologija¹⁸ i muzikologija glazbu usko povezuju s društvenim okolnostima u kojima nastaje. Ona odražava stanje i težnje društva i vremena u kojem je nastala, a ponekad može

¹⁶ Gall Z.: „Glazbeni leksikon“, Marjan tisak d.o.o., Split, 2004., str. 109.-110.

¹⁷ Isto, str. 37.

¹⁸ Etnomuzikologija - znanstvena disciplina koja dokumentira, opisuje, tumači i uspoređuje glazbu kao oblik prakse u različitim sociokulturnim kontekstima. Antropološko proučavanje glazbe usmjereno je na razumijevanje načina na koji glazba simbolizira način života neke zajednice i/ili odražava utjecaj moći i društvenoga preobražaja. Istraživanje

predodrediti buduća kretanja društva. Glazba je neodvojiva od društvenog konteksta u kojem nastaje, pod njegovim je snažnim utjecajem, stoga se na nju može gledati kao na kulturni i socijalni fenomen. Mnogi stručnjaci i znanstvenici poput muzikologa, psihologa i pedagoga, uporno pokušavaju otkriti uzrok, to jest pronaći dokaz o utjecaju glazbe na društvo. Iako postoji velik broj slučajeva u kojima je glazba na neki način pomogla u nekom napretku, zasad ne postoji znanstveno potvrđeno istraživanje koje tu pojavu može objasniti i dokazati. Dobar primjer korištenja glazbe u funkciji poboljšanja stanja osobe jest glazbena terapija ili muzikoterapija. Iako u Hrvatskoj nedovoljno poznat pojam, u zapadnim europskim zemljama, a posebice Sjedinjenim Američkim Državama, godinama se upotrebljava kao alternativni način liječenja. Jedan od najpoznatijih zagovornika ove vrste liječenja spomenula je autorica Adhitya, a to je britanski neurolog Oliver Sacks koji u svojoj knjizi „Muzikofilija: priče o glazbi i mozgu“ objašnjava kako se glazba može koristiti za ublažavanje i otklanjanje fizičkih i mentalnih problema.¹⁹

Terapeuti se služe slušanjem glazbe, skladanjem, pisanjem tekstova, improvizacijom i analizom tekstova kao terapijom kako bi poboljšali pokretljivost tijela, govorne sposobnosti i mentalno zdravlje pacijenata. Glazba se koristi kao lijek u psihijatrijskim bolnicama, zatvorima, pri brizi o nedonoščadi i centrima za rehabilitaciju od droge. Slušanjem glazbe, posebice klasične poput složenih Mozartovih skladbi, dolazi do viših moždanih aktivnosti kao kod igranja šaha ili rješavanja matematičkih problema. Suprotno tomu, kod slušanja jednostavne glazbe s ponavljajućim elementima, mozak nije previše stimuliran. Taj fenomen naziva se „Mozart efekt“, a odnosi se na svojevrsno dekodiranje glazbe u neurološki podražaj koji u mozgu uzrokuje promjene, odnosno dolazi do povezivanja između nepovezanih dijelova mozga. O „Mozart efektu“ govori autor Campbell, koji je tom fenomenu posvetio velik dio života, proučavajući i istražujući kompleksnu prirodu glazbe pri iscjeljivanju raznih fizičkih ili mentalnih poteškoća. Nevjerojatni su primjeri i opseg problema čije je negativne posljedice glazba otklonila ili barem

etnomuzikologije obuhvaćaju i pitanja podrijetla glazbe kao ljudske prakse i glazbenih univerzalija te biološke osnove glazbe i plesa. Barešić, A., Forenbaher, S. (i dr.): „Hrvatsko antropološko nazivlje“, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Terminološki rječnici Strune, knjiga 3, Zagreb, 2015., str. 65.

¹⁹ Adhitya, S.: „Musical Cities: Listening to Urban Design and Planning“, UCL Press, 2017., JSTOR, str. 34.-35., www.jstor.org/stable/j.ctv550cz9

ublažila. Campbell se u knjizi često referira na francuskoga liječnika Alfreda Tomatisa i njegova medicinska dostignuća u području sluha.

Sljedeći je primjer korištenja glazbe u funkciji društvene promjene i prenošenja poruka. Izražavanje mišljenja u tekstovima glazbenih djela osobito je učinkovit način komuniciranja vlastitih uvjerenja, vrijednosti i stavova. Kao potkrjepa ove tvrdnje koristit će se primjeri tekstova glazbenih uradaka suvremenih hrvatskih izvođača koji se referiraju na društvene fenomene. Prvi tekst dio je pjesme „Sve je moje tuđe“²⁰ hrvatskoga glazbenog sastava Elemental, čija se glazba temelji na rapu, a u glazbenom izričaju kombinira različite glazbene stilove. Dio teksta ove pjesme progovara o vrlo teškoj ekonomskoj situaciji u zemlji na primjeru podstanarstva, čestoga problema mladih ljudi.

„ sve što imam na prste dalo bi se zbrojat
ne bi bio bogat da to idem prodat
sve nešto petljam da stvorim
ne ide mi baš
stan tuđi, auto na mater
laptop je moj al raspada se brate
imam dobru volju al materijalno ništa
ova ko i prošla godina mi ista.“

Tekst pjesme pripada socijalnoj vrsti. O materijalnoj bijedi govori iz perspektive mladih ljudi („auto na mater...laptop je moj...“). Tema neimaštine građena je jednostavnim motivima iz svakodnevnoga života malih ljudi (stan tuđi, raspada se, materijalno ništa), a pesimističan pogled i ideja beznađa izrijekom su izneseni u posljednjem stihu („...ova ko i prošla godina mi ista“). Leksik pripada razgovornom, urbanom stilu (na prste zbrojit, petljam, raspade se brate, stan, laptop), čime je približen velikom broju mladih ljudi koji su u sličnoj materijalnoj situaciji, ali

²⁰ <https://www.elemental.hr/tekstovi/elemental-sve-je-moje-tude/> (12.02.2019.)

izaziva osjećaje razumijevanja i sućuti kod mnogih koji nemaju te probleme, zbog čega je razumljivija popularnost navedene glazbene grupe – izražavanje prepoznatljivih i autentičnih osjećaja kojima publika vjeruje i kritika postojećega stanja. Tekst pjesme „Goli i bosí“²¹ iste grupe Elemental govori o osjećaju odbačenosti drugačijih ljudi od društva, neprihvatanju i kritiziranju svega što je novo i drugačije te teškoćama pri snalaženju u okruženju u kojem su materijalne stvari postale najvažnije, možda i jedino mjerilo uspjeha.

„Nije lako, okolina, gledat će te prijeko
Ako radiš nešto drugo što već nije netko
Nije život ko iz knjige, strana slijedi stranu
Najbolji si kada šiješ sam po svome planu

Okreni se oko sebe – jesi li sretan
Sve je forma, sve je vrh – al nisi kompletan
Suze sina razmetnoga liješ na šanku
Uzeo si krivu mladu, oženio banku

Mislili ste nema šanse upasti u zamku
Pažljivo ste odabrali onu vašu stranku
Zgrnuli ste pare ko da to je put do sreće
Ali pare nikada u grob ponijet nećeš.“

Naglašena je kritika materijalističkoga životnoga stava i nemoralnih postupaka jer vode do nezadovoljnih, nesretnih ljudi i beznađa društva („Uzeo si krivu mladu, oženio banku ... Sve je...vrh – al nisi kompletan“). Odmak od tradicije prema naglašenom materijalizmu i nepovoljni društvenim promjenama pokazuje referiranje na biblijski i gundulićevski naslov Suze sina razmetnoga koji u stihu pjesme dobiva oblik groteske i glasi „Suze sina razmetnoga liješ na šanku“.

²¹ <https://www.elemental.hr/tekstovi/elemental-goli-i-bosi/> (12.02.2019.)

Za „lik“ iz pjesme nema očišćenja i obraćenja, njegov materijalistički put vodi u propast. Slično kao i u prethodnoj pjesmi, slike prepoznatljivih društvenih pojava i iskreni osjećaji nalaze put do publike jer ih ona razumije i može se s njima identificirati, što pomaže u izražavanju osobnih stavova i nošenju s problemima.

Osim glazbenika koji glazbu stvaraju, postoje organizacije koje se brinu o glazbi na različite načine, a uloga im je očuvanje i razvoj glazbe, zaštita prava glazbenika i općenito promicanje glazbe kao oblika umjetnosti, zbog čega je potrebno navesti važnije glazbene organizacije u Hrvatskoj i njihove funkcije u promicanju glazbe.

2.2. GLAZBENE INSTITUCIJE

Važnost glazbenih institucija i njihovih djelatnosti očituje se u njihovom sve većem broju i opsegu djelatnosti kojima se bave. Hrvatski glazbeni savez Unison krovni je savez glazbenih udruga koji preuzima funkciju Instituta hrvatske glazbe. Udruga je osnovana 2015. godine iz potrebe za stvaranjem usklađenog ekosustava domaće glazbene zajednice. Osnovni cilj Unisona je edukacija tržišta i promocija hrvatske glazbene struke u skladu sa strategijama udruga osnivača te kvalitetnije pozicioniranje i povezivanje domaće glazbe s publikom. Udruga okuplja ljude glazbene struke i glazbene institucije koji aktivnim doprinosom potiču razvoj svih žanrova hrvatske glazbe. Osim organizacije i vođenja Glazbene nagrade Porin, Hrvatskog natjecanja mladih glazbenika Papandopulo, Karlovačkog RockOff glazbenog festivala i drugih glazbenih događaja i javnokaza, ključne su aktivnosti udruge osmišljavanje, postavljanje i vođenje projekata koji pomažu razvoju domaće glazbene industrije. Unison je također član EMC-a, Europskoga glazbenog vijeća (European Music Council).

Udrugu su osnovali Hrvatsko društvo skladatelja (HDS), Hrvatska glazbena unija (HGU), Hrvatska udruga istaknutih glazbenika (HUIG), Hrvatska udruga orkestralnih i komornih umjetnika (HUOKU) i Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP).²²

Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika najstarija je udruga profesionalnih glazbenika izvođača koja danas okuplja gotovo 550 umjetnika čiji velik dio aktivno održava koncerte i bavi se pedagoškim

²² <http://www.unison.hr/#about> (13.11.2018.)

radom. Društvo je 2016. godine proslavilo sedamdeset godina postojanja. Hrvatska glazbena unija bavi se profesionalnom potporom umjetnicima te savjetovanjem o zaštiti i unaprjeđenju umjetničkih prava.²³

Hrvatska diskografska udruga utemeljena je 1995. godine, a osnovana je kao udruga fizičkih osoba koje se bave diskografijom i s njom povezanim djelatnostima.

HDS ZAMP stručna je Služba zaštite autorskih muzičkih prava (ZAMP) Hrvatskog društva skladatelja (HDS) – udruge građana (autora, skladatelja, tekstopisaca) koja se bavi zaštitom i promocijom hrvatskog glazbenog repertoara i kolektivnim ostvarivanjem prava autora glazbenih djela. Osim toga, HDS ZAMP aktivno promovira zaštitu autorskih prava i autorskog rada, u njihovo ime djeluje i brani interese prema Zakonu o autorskim i srodnim pravima, a svojim članovima omogućuje i besplatne pravne savjete.²⁴

Kako bi glazbenim institucijama i udrugama, glazbenicima, izdavačima i svim ostalim sudionicima glazbenih aktivnosti različitog opsega posao bio olakšan, predlaže se prilagodba postojećih te stvaranje i donošenje novih zakona i pravilnika koji su relevantni za glazbu u svim pojavnim oblicima. Važeći zakoni koji se odnose na glazbu objašnjeni su u sljedećem poglavlju.

²³ <http://www.hdgu.hr/#> (13.11.2018.)

²⁴ <https://www.zamp.hr/o-nama/ovo-je-hds-zamp/pregled/439/tko-smo-mi> (01.07.2019.)

3. KULTURNA POLITIKA

Autorica Hraste-Sočo citira Tylora pri definiranju kulturne politike, a najprije razrađuje pojam kulture objašnjen kao složena sveukupnost, totalitet koji obuhvaća pravo, običaje, moral, umjetnost, vjerovanja i bilo koju spoznaju ili naviku koju stječu članovi društva.²⁵ Kultura obuhvaća duhovne, materijalne, intelektualne i emocionalne elemente kao što su djela književnosti, plesne izvedbe, filmska i medijska ostvarenja, arhitektura ili kreativno pisanje. Sve što su stvorile ljudske zajednice može se smatrati dijelom kulture, dakle sve što nije nastalo u prirodi i pod njezinim utjecajem. Nadalje, autor Eagleton prilično revolucionarno tumači kulturu i njenu ulogu u društvu: „Industrijsko kapitalističko društvo stvara bogatstvo potrebno za nastanak ustanova kao što su umjetničke galerije, sveučilišta i izdavačke kuće, koje potom to isto društvo mogu koristiti zbog pohlepe i malograđanštine. U tom je smislu uloga kulture gristi ruku koja je hrani.“²⁶ Međutim, sam priznaje kako je kultura prilično zbunjujuća pojava jer tvori vrlo profinjeni oblik znanja i onoga što znamo, ali toga ne moramo nužno biti svjesni. Brojnost i različitost definicija pojma kulture vidljive su u činjenici da u engleskom jeziku pored pojma prirode (nature), pojam kultura (culture) ima najsloženija objašnjenja. Ovisno o perspektivi i autoru, kulturu možemo objasniti kao „sklop unaprijed formiranih shvaćanja ili iskonsku orijentiranost na svijet zahvaljujući kojoj su naše misli i postupci uopće mogući pa će kao cjelina uvijek izmicati našem shvaćanju.“²⁷ Eagleton kulturu u smislu umjetnosti i intelektualnoga rada smatra jednom od najsvjesnijih čovjekovih aktivnosti.

Općenito, kulturna politika neke zemlje može se objasniti kao poboljšanja, promjene i razvoj mehanizama pomoću kojih se podupire kultura u svim svojim pojavnim oblicima. Kako navodi Posavec (1988: 23), ona mora sadržavati postupke, resurse, konkretne ciljeve i rokove kako bi kulturne djelatnosti uskladila s planom i programom društvenog razvoja.²⁸ Kulturna se politika od 60-ih godina 20. stoljeća pokušala implementirati na način da su države osnivale posebne odjele

²⁵ Hraste-Sočo, I.: „Hrvatska nacija kulture“, Leykam International, Zagreb, 2013., str. 79.

²⁶ Eagleton, T.: „Kultura“, Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb, 2017., str., 26.

²⁷ Isto, str. 86.-87.

²⁸ Posavec, S.: „Kultura i kulturna politika“, USIZ kulture grada Zagreba, Politička misao: Časopis za politologiju, Vol. 25, No. 3, 1988., str. 23., <https://hrcak.srce.hr/113642> (25. 07. 2019.)

koji su bili zaduženi za pitanja kulture. Prepoznato je da bi se ekonomski i društveni razvoj trebao uskladiti s kulturnim s obzirom na multiplikativni efekt kulture. Prema tome, kvalitetna bi se kulturna politika trebala baviti pitanjima zadovoljavanja kulturnih potreba maksimalnim korištenjem svih resursa dostupnih određenom društvu, na temelju prethodno definiranih kriterija za kulturni razvoj. S druge strane, kulturu bi trebalo povezati s jedne strane s ostvarenjem osobnosti, a s druge strane s ekonomskim i društvenim razvojem. Taj fenomen naziva se „kulturni razvoj“ kojim se unose promjene u komunikacijskim medijima, životnom standardu i školstvu. Nužna je intervencija države jer je privatna akcija očito nedovoljna da bi se ojačala svijest o naciji i time potpomogao rast izvorne kulture koja će zadovoljiti najdublje aspiracije ljudi i potrebe modernoga svijeta.²⁹

Problemi u prošlosti (rat i ratna razaranja infrastrukture, migracije stanovništva, ekonomska kriza, korupcija i politička nestabilnost) u Hrvatskoj su kulturi kao posljedicu ostavili, prema autorici Zlatar: „izostanak sustavne kulturne politike, smanjena izdvajanja javnog sektora za kulturu (smanjenje proračuna), smanjenje kulturne potrošnje i participacije u kulturnom životu, izostanak socijalne i kulturne kohezije, getoizacija kultura i kulturnu marginalizacija manjina, smanjen opseg međunarodne kulturne suradnje, nesudjelovanje u međunarodnim programima i organizacijama, nesigurnost planiranja kulturnih programa i povećanje troškova osiguranja, nastajanje nepotizma i klika, snižavanje profesionalnih standarda, jaz između popularne i visoke kulture, uništavanje kulturne baštine i kulturne infrastrukture, gašenje kulturnog života u pojedinim sredinama.“³⁰ Predlaže se sustavna analiza stanja te na temelju analize uspostavljanje prilagodbe i modificiranje postojećeg načina funkcioniranja kulturnoga sektora suradnjom između javnoga, privatnoga i civilnoga sektora.

²⁹ „Cultural policy – a preliminary study“, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1969., Pariz, str. 11., prijevod autorice, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001173> (25.07.2019.)

³⁰ Zlatar, A.: „Menadžment umjetnosti u turbulentnim vremenima“, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008., str. 13.-14.

3.1. KULTURNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Prema definiciji koju daju autori Dragojević i Dragičević Šešić, kulturnom politikom smatraju se pravila, mjere i mehanizmi usmjereni prema postizanju ciljeva u kulturnom razvoju.³¹ Prema tome, glavnu zadaću u podupiranju razvoja kulture u Hrvatskoj ima odgovorno ministarstvo, odnosno Ministarstvo kulture. U dokumentu pod nazivom „Strateški plan Ministarstva kulture 2018. – 2020.“ navodi se vizija Ministarstva kulture u kojoj se teži društvu „u kojem su sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i zaštita kulturne baštine temelj očuvanja i razvitka kulturnoga i nacionalnog identiteta u zajednici europskih naroda i Europskoj uniji.“³² O kulturnoj politici Republike Hrvatske te njenom provođenju brinu se državna tijela i tijela lokalne uprave i samouprave, mnogobrojne kulturne institucije, nevladine organizacije i udruge te sami umjetnici i njihove organizacije.

Državna tijela donositelji su zakona sukladnih Ustavu Republike Hrvatske koji se u većoj ili manjoj mjeri odnose na kulturu i utječu na nju. U nastavku će se navesti najvažniji zakoni koji se tiču kulture i relevantni su za ovaj rad te će se iz svakoga zakona objasniti pojmovi koji bi trebali biti uvršteni u kulturnu politiku i podići njezinu kvalitetu. Prema Zakonu o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (NN43/96, 44/96) koji je na snazi od 1996. godine, umjetničko stvaralaštvo obuhvaća: „književno, književno-prijevodno, kazališno, filmsko, glazbeno, glazbeno-scensko, baletno, plesno, uključujući umjetničko izvođenje autorskih djela u tim područjima, likovno i primijenjeno likovno umjetničko oblikovanje, (slikarsko, kiparsko, arhitektonsko), umjetničku fotografiju, multimedijalno stvaralaštvo i sl.“³³ Sljedeći je Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi (NN38/09) kojim se financiraju „ (...) svi oblici poticanja i promicanja kulture i kulturnih djelatnosti što pridonosi razvitku i unapređivanju svekolikog kulturnog života u Republici Hrvatskoj.“³⁴ Zatim slijedi umjetnicima veoma važan

³¹ Isto, str. 82.

³² <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Novosti/Strate%C5%A1ki%20plan%20MK%202018.-2020..pdf> (14.12.2018.)

³³ „Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva“, NN43/1996, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1996_05_43_839.html (25.07.2019.)

³⁴ „Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi“, <https://www.zakon.hr/z/539/Zakon-o-financiranju-javnih-potreba-u-kulturi> (25.07.2019.)

zakon koji onemogućuje nezakonitu reprodukciju, kopiranje i distribuciju autorskih djela, a to je članak 5. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (NN96/18) jer određuje koje sve oblike autorskih djela uključuju, a to su „jezična djela (pisana djela, računalni programi), glazbena djela, s riječima ili bez riječi, dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike) bez obzira na materijal od kojeg su načinjena te ostala djela likovnih umjetnosti, djela arhitekture, djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna,..."³⁵ Također, valja spomenuti Zakladu „Kultura nova“ koju 2011. godine osniva Republika Hrvatska, čiji je cilj prema članku 3. Zakona o zakladi „Kultura nova“ „promicanje i razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj na području suvremene kulture i umjetnosti.“³⁶ Nadalje, osim donošenjem prethodno navedenih zakona, državna se uloga očituje dodjelom priznanja za različita vrhunska ostvarenja, čime potiče stvaralaštvo. Ministarstvo kulture svake godine dodjeljuje nagrade za najbolja ostvarenja u određenim područjima, a kao primjer navodi se „Nagrada Vladimir Nazor“ za najbolja umjetnička ostvarenja na području književnosti, glazbe, filma, likovnih i primijenjenih umjetnosti, kazališne umjetnosti te arhitekture i urbanizma u Republici Hrvatskoj.“³⁷ Financijska potpora u glazbenim ostvarenjima odnosi se na ulaganje javnih sredstava iz državnog proračuna. Prema podacima Ministarstva kulture za 2018. godinu taj je iznos bio u visini od 10.181.500,00 kuna raspoređeno na ukupno 340 programa. Za 2019. godinu Ministarstvo kulture izdvojilo je 10.330.200,00 kuna za 319 programa. Programi su sadržajno različiti, a obuhvaćaju glazbenu i glazbeno-scensku umjetnost u obliku festivala, manifestacija (4.994.000,00 kn), koncerata i koncertnih gostovanja (2.864.000,00kn), majstorske seminare (832.500,00kn), nakladničku djelatnost (1.120.700,00kn) te natjecanja (405.500,00kn) i ostale programe (114.000,00 kn).³⁸

³⁵ „Zakon o autorskim pravima i srodnim pravima“, NN 96/18, <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (25.07. 2019.)

³⁶ „Zakon o zakladi Kultura nova“, NN 90/201, https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_08_90_1920.html (01.08. 2019.)

³⁷ „Nagrada Vladimir Nazor“, <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=407>, 29. 07. 2019.

³⁸ „Glazbene i glazbeno-scenske umjetnosti: pregled programa po podprogramskoj djelatnosti“, Zagreb, 31.12.2018., <https://www.minkulture.hr/userdocsimages/Odobreni%20programi%202019/a%C5%BEurirano%202018/glazbene%20i%20glazbeno%20scenske/Glazba%202018.%20Odobreno,%2031.12.18.pdf> (05.02.2019.)

Iako trenutno ne postoji dokument koji obuhvaća sve aspekte kulturne politike Republike Hrvatske, postoje određeni zakoni i pravilnici koji bi u budućnosti svakako našli svoje mjesto u tom dokumentu, a na temelju kojih bi se razvila sveobuhvatna i detaljna kulturna politika. Konačno, najava Ministarstva kulture u ožujku 2019. godine o „Izvještaju o hrvatskoj kulturnoj politici“ kojim počinje prva faza kreiranja Strategije kulture, daje naslutiti svjetliju budućnost kulture u Hrvatskoj. Naime, cilj je ove analize publikacija koja će sadržavati potencijale, izazove i trendove kulturnoga razvoja u Hrvatskoj te će postati osnovni dokument za buduće nacionalne i lokalne strateške dokumente.³⁹

Autor Labus zaključuje kako treba težiti razvoju kulture koja u svojim temeljima ima obrazovanje i kreativnost: „Potrebno je razvijati obrazovanje za demokraciju, a ne za profit, poticati iskazivanje emocija, u pedagogiji se usmjeriti na važnost argumenta, razvijati ideju o građanima svijeta te kultivirati imaginaciju kroz književnost i umjetnost.“⁴⁰

³⁹ „Izvještaj o hrvatskoj kulturnoj politici“, <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=21895> (07. 08. 2019.)

⁴⁰ Labus M., Veljak L. (i dr.): „Identitet i kultura“, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2014., Zagreb, str. 140.

4. ODGOJNA VRIJEDNOST GLAZBE

Glazba se smatra temeljnim izrazom kulture, a time i određenoga društva u cijelosti, te globalnim sredstvom komunikacije koje ne poznaje jezične barijere. Učenje o njoj omogućuje veću sposobnost prihvaćanja drugih, umanjuju se međukulturne razlike i produbljuje razumijevanje. Na temelju važećih nacionalnih kurikuluma za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj učenici o glazbi uče u predmetima Glazbena kultura i Glazbena umjetnost. Prema „Nacionalnom kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost“ Ministarstva znanosti i obrazovanja iz prosinca 2017. godine poučavanje i učenje ovih predmeta ostvaruje se u trima raščlanjenim predmetnim područjima: izražavanje glazbom i uz glazbu, slušanje i upoznavanje glazbe te učenje o glazbi u kontekstu. Slušanje i upoznavanje glazbe ostvaruje se upoznavanjem učenika sa sastavnicama glazbenoga djela te kritičkim i estetskim vrednovanjem glazbe. Izražavanje glazbom i uz glazbu odnosi se na glazbeno stvaralaštvo, pokret uz glazbu, glazbene igre, sviranje i pjevanje. Prva dva područja učenicima omogućuju učenje glazbenog jezika i pisma, dok se posljednje, glazba u kontekstu odnosi na bolje razumijevanje poruka glazbenih djela različitih kultura, zatim utemeljenjem kritičkoga mišljenja o različitim pojavnim oblicima glazbe, oblikovanjem identiteta i odgovornosti prema vlastitoj kulturi i kulturi drugih. Glazba u kontekstu odnosi se na primjenu informacijskih tehnologija pri proučavanju glazbe, upoznavanje učenika s društveno – povijesnim i kulturnim kontekstom, učenje različitih značenja i uloga glazbe te upoznavanje učenika s vrstama glazbe i žanrovima u glazbi.⁴¹

Dakako, postoje nastojanja dijela nastavnika i profesora da nastavni program učine zanimljivijim od pukog pamćenja činjenica. Ciljeve postižu na različitim oblicima rada, poput vođenja učenika na koncerte, organiziranja terenske nastave, zanimljivih radionica i uvođenja gostujućih predavača u nastavu. Npr., ako je nastavna jedinica Truba, predavač uz govorenje teorijskog uvoda o glazbalu demonstrira učenicima sviranje trube, tema će kod određenog broja učenika probuditi interes za konzumiranje određenje glazbe, ako ne i za sviranje glazbala. Sljedeći je primjer terenska nastava koja današnjim mladim ljudima, odraslima uglavnom uz virtualni svijet, pomaže shvatiti fizički okoliš, proporcije stvarnog svijeta i doživjeti i istraživati stvarnu boju, intenzitet i odnose zvukova

⁴¹ https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/glazbena_kultura_i_glazbena_umjetnost.pdf str. 7.-8. (02.07.2019.)

u prirodi. Navedeni primjeri pomažu mladima u emocionalnom, intelektualnom, kreativnom i socijalnom razvoju. Dio nastavnika koji pozitivnim primjerima oblikuje mlade ulažući dodatni napor, najčešće se osjeća podcijenjeno jer njihov trud nije zapažen ni adekvatno vrednovan. Iako se navedeni primjeri interkulturnoga obrazovanja povremeno održavaju u mnogim školama, redovni nastavni planovi i programi zahtijevaju jednostavnija i fleksibilnija rješenja, za što su potrebni novi predmetni kurikulumi. Iako postoji svijest o postojanju drugačijih kultura i društava i težnja da se ta činjenica kod mladih osvijesti, interkulturno obrazovanje još nije zaživjelo. Potencijalno rješenje tom smjeru nudi Ministarstvo znanosti i obrazovanja u dokumentu pod nazivom „Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost“ iz 2017. godine (dalje u tekstu „Nacionalni kurikulum“). Dokument sadrži opise nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, prikaze ciljeva i svrhe tih predmeta te aktivnosti kojima bi se ostvarili određeni ishodi, rast i umjetnički razvoj mladih. Motivacija i razvoj kreativnosti na prvom su mjestu zbog sposobnosti utjecaja na samopouzdanje i socijalne vještine. Nadalje, u „Nacionalnom kurikulumu“ navodi se kako učenjem i zanimanjem za glazbu mladi oblikuju svoj identitet, s obzirom na kulturna iskustva kojima su izloženi na nastavi slušanjem glazbe različitih oblika i vrsta glazbe kao važne sastavnice u oblikovanju identiteta u svim kulturama i vremenskim periodima. Značajan je dio „Nacionalnog kurikuluma“ u kojem se govori o pozitivnim utjecajima upoznavanja s glazbom, a posebice „...neposredan susret s glazbom u autentičnom okruženju i potrebno je omogućiti ga učenicima u što većoj mjeri.“⁴²

Način na koji se glazbu predstavlja mladima očituje se u temeljnim vrijednostima koje stječu tijekom aktivnog ili pasivnog glazbenog odgoja. Temeljne vrijednosti odnose se na kulturni aspekt koji pokriva glazbeni odgoj, kao što su kreativnost, interes za učenje novoga i nepoznatog, otvorenost i društvenost. Aktivni glazbeni odgoj odnosi se na pjevanje, sviranje instrumenta, skladanje, organiziranje glazbenih događanja i slično. Pasivni glazbeni odgoj odnosi se na slušanje glazbe, posjete glazbenim događanjima, koncertima ili festivalima, sakupljanje i klasificiranje nosača glazbenih uradaka u fizičkom ili virtualnom obliku. U „Nacionalnom kurikulumu“ također su predloženi konkretni koraci koji se mogu poduzeti na dobrovoljnoj bazi, kao što su različite glazbene igraonice, radionice i slušaonice, organizacija komornih sastava, zborova i orkestara,

⁴² https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/glazbena_kultura_i_glazbena_umjetnost.pdf str. 33. (13.11.2018.)

odlazak na glazbeno – edukativne izlete i sudjelovanje u umjetničkim i interdisciplinarnim projektima koji povezuju glazbu i neku drugu umjetnost ili područje. Prema Seletkoviću, suvremeniji pristup kurikulumu sadržavao bi proučavanje glazbe uključujući skladanje, improvizaciju, dirigiranje, rasprave o glazbi kao tržišnom proizvodu, istraživanje glazbe iz televizijskih serija ili crtanih filmova, međusobnu razmjenu vlastitih kolekcija glazbe, rasprave o razlikama u ukusu i upoznavanje učenika s organiziranjem glazbenih događanja.⁴³ Društvo je okolina „(...) gdje nastava glazbe ima ulogu ogledala društva, služi kao primjer smislenog provođenja slobodnog vremena, uči socijalnom ponašanju i kulturnim iskustvima (...)“⁴⁴

Navedeni pomaci u predmetnom kurikulumu govore da je glazba na nacionalnoj razini shvaćena kao važan općekulturni, ali i nacionalni nastavni predmet koji ima veliku ulogu u odgoju djece i mladih, da je važna sastavnica kulturnoga identiteta koji je temelj za interkulturno obrazovanje.

⁴³ Seletković, T., Šimunović, Z. (i dr.): „Učenje i poučavanje glazbe u 21. stoljeću: glazba u kontekstu“, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol. 62, No. 3, 2016., str. 267.

⁴⁴ Isto., str. 280.

5. GLAZBA IZMEĐU VISOKE I POPULARNE KULTURE

Da bi se utvrdilo pripada li određena glazbena tvorevina popularnoj ili visokoj kulturi, ponajprije valja definirati navedene pojmove. Prema shvaćanju autora Reala, visoka kultura sastoji se od kulturnih proizvoda renomiranih umjetnika, stvorenih prema određenim pravilima i u skladu sa zadanim normama. Te norme i pravila najčešće su određivali stručnjaci i akademska zajednica društva, a u kulturnim proizvodima mogao je uživati uglavnom samo bogati sloj društva.⁴⁵ Iako je do dvadesetoga stoljeća visoka kultura bila na glasu kao „elitna“, a time i nedostupna širokoj javnosti, ona je u sebi sadržavala element zabave, dakle imala je određenu društvenu vrijednost. Kako ističu autori Labaš i Mihovilović, ne treba zaboraviti na činjenicu da je klasična glazba, koja se klasificira kao proizvod visoke kulture, služila običnim ljudima, pa je dobro navesti primjer poznatog skladatelja Wolfganga Amadeusa Mozarta koji je pisao skladbe za pučanstvo.⁴⁶ Nerijetko je visoka kultura bila označena kao „elitna“ jer su o onome što obuhvaća ili bi trebala obuhvaćati raspravljali stručni ljudi čije poruke „običan čovjek“ nije mogao razumjeti, s kojima se nije mogao poistovjetiti. Također, široko rasprostranjeno i uvriježeno mišljenje stručnjaka o tome što jest, a što nije proizvod visoke kulture, uglavnom se prihvaćalo i u skladu s time ponašalo.

S druge strane, popularna kultura odnosi se na kulturu šireg sloja društva, sudionici se ponašaju relativno ujednačeno, a objekt interesa im je sličan. Također, popularna kultura pojmovno je odvojena od visoke kulture i to često s negativnom predznakom pa se na proizvode popularne kulture ponekad gleda kao na manje vrijedne. Popularnu kulturu teško je objasniti jednom sveobuhvatnom definicijom pa je uputno referirati se na Labaš i Mihovilović koji u svom članku pod naslovom: „Masovni mediji i semiotika popularne kulture“ donose svoj pogled na objašnjenje pojma: „s obzirom na to da kulturni izričaj ne može postati popularan ako ga društvo ne prihvaća i u njemu ne pronalazi određeno zadovoljstvo, može se zaključiti da su popularni sadržaji svojevrsno ogledalo težnji, vrijednosti i stavova društva u kojem su popularni, kao i odraz trenutačne društvene

⁴⁵ Real, M.: „Cultural theory in popular culture and media spectacles“ poglavlje u knjizi Lull, J.: „Culture in the communication age“, Routledge, London, 2011., str. 168.

⁴⁶ Labaš, D., Mihovilović, M.: „Masovni mediji i semiotika popularne kulture“, Kroatologija: Časopis za hrvatsku kulturu, Vol. 2, No. 1, 2011., Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 109.

zbilje.“⁴⁷ Isti autori navode i definicije kritike po kojoj je uloga popularne kulture recikliranje prethodno stvorenih kulturnih proizvoda. Zagovornici pak popularne kulture percipiraju ju kao sredstvo za postizanje zadovoljstva i zabave.⁴⁸

Dakle, popularna kultura ocrta ili preslikava potrebe društva, a kako se te potrebe neprestano mijenjaju, popularnu kulturu najbolje karakteriziraju prolaznost i prilagodba. Promjene i prilagođavanja društvenih potreba kroz vrijeme svoje temelje imaju u zajedničkim vrijednostima, vjerovanjima i znanju članova određenog društva, dok su s druge strane njihove vrijednosti, vjerovanja i znanje pod utjecajem društva, kulture i povijesnih okolnosti u kojima žive. Autori Winston i Chupchik zaključuju sljedeće: „Dakle, znanje, vjerovanja i vrijednosti koje se tiču umjetnosti mogu biti oblikovane kulturom, društvom i poviješću.“⁴⁹ („Thus, knowledge, beliefs. And values regarding art can be shaped by culture, society and history.“⁵⁰)

Popularna kultura puna je kontradikcija, s jedne strane omogućuje vlastiti izbor sadržaja i sudjelovanje širih društvenih slojeva u stvaranju i konzumaciji kulturnih sadržaja, a s druge strane nudi kič, pasivnu zabavu i prethodno „isprobane“ kulturne proizvode koji donose profit. Autori Labaš i Mihovilović pronalaze uzrok zbog kojeg teoretičari podcjenjuju i ne prihvaćaju sadržaje popularne kulture: „...jednostavno zato što je riječ o novim i mladim kulturnim dobrima te uporno izbjegavaju njihovo analiziranje sa stanovišta umjetnosti.“⁵¹

Također spominju nepovjerljivost prema proizvodima kulture koji nisu stari najmanje dva stoljeća te koji nemaju određenu teorijsku podlogu. Iz perspektive glazbe pak ističu nedostatak istraživanja koja proučavaju umjetničku vrijednost rocka i jazza te popularne glazbe.

⁴⁷ Isto, str. 96.

⁴⁸ Isto, str. 98.-99.

⁴⁹ Winston, A. S., Cupchik, G. C.: „The Evaluation of High Art and Popular Art By Naive and Experienced Viewers“, *Visual Arts Research* Vol. 18, No. 1, 1992., str. 1., University of Illinois, Press, https://www.jstor.org/stable/20715763?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af4a2aa4b655e3d7257ad1eb4c5c68aad&seq=1#page_scan_tab_contents (04.07.2019.)

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Labaš, D., Mihovilović, M.: „Masovni mediji i semiotika popularne kulture“, *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu*, Vol. 2, No. 1, 2011., Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 110.

Suprotstavljenu prirodu popularne i visoke kulture autori ipak pokušavaju objasniti i to na primjeru jazz glazbe. Autorica Krnić navodi mišljenje Phillipsa i Owensa kako jazz glazba u svojim počecima nije bila doživljena kao vrijedna, iako potencijalno veoma popularna 1920-ih i 1930-ih u Sjedinjenim Američkim Državama, isključivo zato što ju se povezivalo s afroameričkim glazbenicima i uživanjem alkohola i droga.⁵² Tadašnji viši društveni sloj, koji je imao moć utjecati na odluku o tome što jest, a što nije visoka umjetnost, svaki oblik umjetnosti povezivao je sa socijalnim statusom, a jazz se nije uklapao u njihovo viđenje visoke kulture. Za razliku od klasične glazbe, jazz sadrži element improvizacije i blue notes⁵³, odnosno note svirane ili pjevane za četvrtinu ili polovinu tona više ili niže od uobičajenih. Prema shvaćanju autora Horvata improvizacija je ključna karakteristika koja je s jedne strane privlačila sve veći broj glazbenika da se okušaju u tom žanru, zbog slobode u stvaranju glazbe, a s druge strane izazivala protivljenje određenih ideologija takvom glazbenom izričaju.⁵⁴ Izdavačke kuće u velikoj su mjeri odbijale izdavanje improviziranoga jazza zbog nedostatka znanja pri snimanju i aranžmanu improvizirane glazbe te zbog straha da bi mogle izgubiti „elitu“ pa su, kako tvrdi Krnić, „modificirali izvorni jazz ne bi li ga učinili prikladnijim, pristupačnijim i sličnijim legitimnim glazbenim oblicima koji su prevladavali u masovnim medijima. Iz istog razloga tu su glazbu snimali uglavnom bijelci.“⁵⁵ Nakon prvotnih problema u vezi s diskografskom industrijom, jazz uzima zamah te se nakon 30-ih godina do polovice 70-ih godina 20. stoljeća uspijeva proširiti i na europski kontinent. Prema tome, poveznica između glazbe, u ovom slučaju jazza, i društvenih okolnosti nikako nije zanemariva. Naprotiv, ona dokazuje kako je jazz morao proći dug put da bi opravdao svoju vrijednost kao specifičan glazbeni žanr.

⁵² Krnić, R.: „Džez između popularne glazbe i elitne umjetnosti“, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 19, No. 6, (110), str. 1121.

⁵³ Blue notes: „treći i sedmi stupanj europske tonske ljestvice izmijenjen u bluesu, koji stvara osebnost harmonija u kojem istodobno postoje dur i mol.“, Gall, Z.: „Glazbeni leksikon“, Marjan tisak d.o.o, Split, 2004., str. 20.-21.

⁵⁴ Horvat, V.: „Popularna i jazz glazba u Hrvatskoj od 1945. do 60-ih godina 20.og stoljeća“, diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za povijest, Zagreb, 2014., str. 8.

⁵⁵ Krnić, R.: „Džez između popularne glazbe i elitne umjetnosti“, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 19, No. 6 (110), str. 1122.

6. GLAZBA I IDENTITET

U nastojanju da se komplicirani odnos između glazbe i identiteta što jednostavnije objasni i svima zainteresiranima približi, glazba će u ovom poglavlju biti predstavljena kulturnim dobrom, a kroz prizmu kulturne baštine prikazat će se njezina veza s identitetom i utjecaj na njegovo formiranje. Autor Šošić u svojem je znanstvenom radu na temu „Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled“⁵⁶ sažeto prikazao brojnost i složenost definicija kojima različiti autori opisuju i objašnjavaju pojam kulturne baštine. Iz perspektive povijesti umjetnosti i kulture, autor kulturu i baštinu najprije razlaže na sastavnice i objašnjava svaki pojam zasebno. Kulturom se smatra cjelokupna tvorba ili pojave u materijalnom i duhovnom životu ljudi, a baštinom nasljeđe koje nam je ostavljeno. Baština obuhvaća vrijednosti koje nadilaze nacionalnost i imaju veće značenje za čitavo čovječanstvo. Kulturna baština objašnjena je kao svaka manifestacija ljudskog života koja odražava i dokazuje određeni pogled na život. To je pojam koji obuhvaća sve što je stvoreno, sva dobra, svako dostignuće postignuto u području jezika, graditeljstva, likovnih umjetnosti, glazbe i znanosti, koja zajedno čine cjelinu kulture. Pojam kulturne baštine odnosi se na dobra koja su naslijeđena od prijašnjih generacija, a uključuje najveću moguću razinu zaštite i očuvanja. Šošić navodi mišljenje povjesničara umjetnosti Gillmana kako kulturna baština prikazuje temeljne društvene vrijednosti, a svaki narod zasebno odabire koje će to vrijednosti biti. Ovisno o tome tko prosuđuje vrijednosti određenog kulturnog dobra, ono će biti više ili manje vrijedno zaštite kao i statusa kulturnog dobra. Nadalje, autor kulturnu baštinu dijeli na materijalni i nematerijalni. Materijalna kulturna baština obuhvaća pokretna i nepokretna kulturna dobra. Pokretna kulturna dobra označavaju sve predmete koji imaju veze s ljudskom kulturom, umjetnosti, obrtom, novcem, knjigama, nakitom i slično, a nepokretna kulturna dobra obuhvaćaju arheološka nalazišta, povijesne građevine, graditeljske cjeline i okoliš u kojem se objekt nalazi. Nematerijalna se baština odnosi na plesove, umjetničke izvedbe, glazbu, običaje, tradicionalna znanja i vještine te različite vjerske rituale.⁵⁷

⁵⁶ Šošić, T. M.: „Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 4, 2014., str. 834., <https://hrcak.srce.hr/129107>

⁵⁷ Isto, str. 839.

Naposljetku, prema Šošiću, kulturna baština pomaže izgraditi nacionalni identitet na način da određeno kulturno dobro smatra vlastitim. Takvo stajalište uglavnom se pokušava izbjeći zbog mogućih sukoba između država. Danas kulturno dobro ne mora nužno pripadati nekoj državi, odnosno imati vlasnika kako bi bilo zaštićeno. Kako se bi dobro zaštitilo od ilegalne trgovine među državama, zaštita u obliku pripadnosti kulturnog dobra nekoj državi može biti od presudne važnosti, a posebno u slučaju dobra koje posjeduje veliku vrijednost u nacionalnoj kulturnoj baštini određene države.⁵⁸

U pokušaju objašnjenja sveukupnog dosega pojma kulturne baštine autori imaju mnogo sličnih, ali i međusobno različitih definicija te će u nastavku biti navedene najrelevantnije za ovaj rad. Među Općim ciljevima Strateškog plana Ministarstva kulture 2018. – 2020. navedeno je kako će se hrvatski kulturni identitet u zemlji i svijetu čuvati i promicati, unaprijedit će se kulturna proizvodnja, distribucija i participacija, razvijati novi kulturni i umjetnički pravci i tendencije i snažiti doprinos kulture ukupnom nacionalnom razvitku.⁵⁹ Postojanje potreba za sastavljanjem Strateškog plana za područje kulture upućuje na svojevrsnu krizu, problem s identificiranjem samog sebe te problem u odabiru između raznovrsnih identiteta. Pitanje identiteta poteže se najčešće u situaciji kad dolazi do nestabilnosti, bila ona političke, nacionalne, kulturne, profesionalne ili koje druge naravi. U pravilu čovjek sam sebi određuje većinu identiteta koje posjeduje. On može odabrati jedan koji smatra najvažnijim za svoj život te se kroz taj identitet ostvarivati.

Autorice Dobrota i Kušćević u svom se radu pod naslovom „Glazbeni identiteti u kontekstu popularne glazbe“ bave pitanjem identiteta kao predodžbu o sebi, te navode kako: „Postoje tri forme identiteta: individualni, društveni i kulturni identitet. Individualni identitet predstavlja jedinstven osjećaj osobnosti koji posjeduje svaki pojedinac. Pod pojmom društvenog identiteta podrazumijeva se kolektivni osjećaj pripadanja grupi. Konačno, kulturni identitet odnosi se na osjećaj pripadanja određenoj etničkoj, kulturnoj ili supkulturnoj grupi.“⁶⁰

⁵⁸ Isto, str. 840.

⁵⁹ <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Novosti/Strate%C5%A1ki%20plan%20MK%202018.-2020..pdf> str. 8., (15.01.2019.)

⁶⁰ Dobrota, S., Kušćević, D.: „Glazbeni identiteti u kontekstu popularne glazbe“, Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke, Vol. 2, No. 2, 2009., str. 199.

Odnos između identiteta i baštine postao je nezaobilazna tema u raspravi o opasnostima koje globalizacija donosi u smislu uništavanja kulturnih i civilizacijskih specifičnosti pojedinih naroda. Promjene na međunarodnoj razini u obliku ideja, percepcija i stajališta koja su izražena također su posljedica utjecaja globalizacije. Važno je boriti se protiv stapanja identiteta u jedan, homogeni identitet da bi se baština očuvala u svoj svojoj različitosti i varijabilnosti, a time i svaki zasebni identitet. Autor Altwajiri za baštinu tvrdi kako se ne odnosi samo na povijest, sa svim mjestima i događajima kojima je svjedok, već uključuje sadašnjost sa svim promjenama i budućnost sa svim mogućnostima koje ona donosi. Ona nije ograničena vremenom i njegovim prolaskom. Baština su sva povijesna, znanstvena, intelektualna, filozofska, umjetnička ili autorska djela u različitim poljima znanja pa ih se može nazvati intelektualnom, kulturnom i znanstvenom baštinom. Baština je dio nas, dakle unutarnji element našeg identiteta i od nje je nemoguće odvojiti se. Ona živi u našem umu kao dio kolektivnog sjećanja.⁶¹

6.1. GLAZBA KAO DIO KULTURNOG IDENTITETA

Identitet nikada nije potpun ni dovršen, već je stalno u procesu razvoja i promjene. Nadograđuje se permanentno u obliku sitnih detalja koje ponekad namjerno, a ponekad slučajno mijenjamo u određenim životnim okolnostima, što relativno brzo biva zamijećeno. Ovaj će se rad usredotočiti na one promjene koje su potaknute glazbom.

Moderno doba razorno je djelovalo na identitet zbog mogućnosti odabira „novoga“ i „boljega“ identiteta i istodobno izraženih problema zbog prevelikoga izbora. Pri odabiru se naravno ne misli na doslovno biranje novog identiteta kao što se bira nova odjeća, već postupno i polagano nadograđivanje i razvijanje osobe na način koji prethodno nije postojao. Stanovnici tehnološki opremljenih država koje imaju pristup Internetu mogu u nekoliko minuta saznati sve informacije o kulturi i identitetu određenoga naselja, države ili regije. Otkrivanjem novih informacija, posebice slušanjem glazbe, lakše je spoznati i razumjeti drugu kulturu. Glazbom izvođači prenose svoje

⁶¹ Altwajiri, A. O.: „Heritage and Identity“, Publications of the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organizaton ISESCO, 1432, A.H./2011., A.D., str. 7.

misli i osjećaje, a to je jedan od načina za upoznavanje različitih identiteta. Glazbenici svojim skladbama prenose dio vlastitog identiteta. Pjesme koje izvode inspirirane su događajima važnim za glazbenika i utemeljene na nečemu što u određenom trenutku glazbenik želi podijeliti s drugima i tako se izraziti. Na glazbenika u trenutku stvaranja glazbenog djela utječu stvarni osjećaji ljubavi, mržnje, nepravde, sreće ili kombinacija različitih osjećaja nastalih u određenom trenutku i sredini iz određenih razloga.

Svaki stvoreni zvuk uobličen u glazbeno djelo zbroj je svih povijesno – društvenih glazbenih događanja koja mu prethode. Svi ti događaji utjecali su na glazbu o čemu svjedoči nastanak mnogih raznovrsnih glazbenih oblika. Utjecaj je očigledan i u raznolikosti ljudi i njihovih identiteta. O identitetu se zasigurno neće jednako gorljivo raspravljati kao što se raspravlja o političkim događanjima. Razlog tome možda je činjenica da su političke krize društvu važnije i zanimljivije za raspravu od identitetskih kriza. Mediji se rijetko kada bave pitanjima identiteta, bio on individualni ili kolektivni, dok se političkim sukobljavanjima suprotstavljenih stranaka svakodnevno posvećuju naslovne stranice.

Autor Smilčić u svom romanu „Bend“ kroz priču o riječkom srednjoškolcu iz 1980-ih kojemu je glavni cilj osnovati vlastiti bend, iznosi zanimljiv pogled na rock-glazbu i opis stanja uma pri slušanju glazbe koju volimo: „U meni raste osjećaj mističnog strahopoštovanja prema životu koji mora da je samo jedna velika tajna što je jedino najvrsnija rock-glazba može izraziti na najsuptilniji način.“⁶² Glavni protagonist priče iznosi svoja unutarnja razmišljanja u obliku imaginarnog glasa u glavi Janis, referirajući se na američku blues-rock pjevačicu Janis Joplin kao svojevrsni glas savjesti. Utjecaj alternativne glazbe 60-ih i 70-ih godina, posebice punk i rock izričaja na mladićeve čvrste stavove u borbi protiv politike, rasizma, religije te kategorija u koje ga društvo na silu pokušava uklopiti, vidljiv je u potrebi za osnutkom punk-benda, što mu naposljetku i uspijeva. Velikom upornošću i jasno zacrtanim ciljem glavni junak uspijeva doseći ideal koji je stvorio, uspijeva postati ono što želi, odnosno konstruirati i ostvariti svoj identitet stvaranjem određene glazbe. O ulozi glazbe i posljedicama konzumacije popularne zabavne glazbe, Smilčić zaključuje: „Glazba ne može biti samo puka zabava, jer tada najčešće postaje predmetom manipulacije.“⁶³ Iako autor ovom referencom ne proziva izravno disko-glazbu, čitatelju romana jasno je da je 1980-

⁶² Smilčić, S.: „Bend (tinejdžerska pripovijest)“, Rijeka, Otokar Keršovani d.o.o., 1999., str. 33.

⁶³ Isto, str. 65.

ih godina ta vrsta glazbe prevladavala u riječkim, kao i mnogim drugim hrvatskim klubovima. To je bila nova vrsta glazbe, a plesovi i disko-klubovi način provođenja slobodnog vremena, odnosno način zabave. Šira javnost na disko-glazbu reagirala je pozitivno zbog općeg postojanja velike potrebe za zabavom i opuštanjem. Treba reći da disko-glazba nipošto nije stvarana samo radi zabave, iako se većinom u tu svrhu koristila. Rojko žestoko kritizira tadašnje početke masovne kulturne proizvodnje: „ (...) kapitalizmu nikad nije bilo stalo do toga da tzv. široke mase budu (dobro) obrazovane, da misle vlastitom glavom, da imaju široku kulturu, da imaju razvijen umjetnički ukus, jer tada ne će biti dovoljno dobri (fizički) radnici, ni dovoljno podložni svakovrsnoj manipulaciji, od političke do potrošačke.“⁶⁴

Kao opreka disku, za one kojima glazba nije bila isključivo zabava, pojavljuju se potpuno drugačiji glazbeni izričaji. Mihaljek donosi imena najpoznatijih predstavnika glazbe novog vala s kraja 1970-ih i početka 1980-ih na području Hrvatske: Azra, Pankrti, Film, Električni orgazam, Idoli i Haustor. Njihova glazbena inovativnost urodila je plodom kod publike pa su tako mladi alternativnom glazbom progovarali o svojim i društvenim problemima i počeli stvarati nove bendove. Međutim, s obzirom na socijalističko političko uređenje i relativno malu slobodu izražavanja, glazbenici su često nailazili na prepreke u obliku cenzuriranja pjesama do te mjere da neke skladbe nikada nisu ugledale svjetlo dana. Cenzura se nije zadržavala samo na zabranjivanju izvođenja pjesama ili mijenjanju teksta pjesme, već je i u organizaciji nastupa izvođača bilo zahtjeva koji su morali biti ispunjeni kako bi do nastupa uopće došlo. Primjerice, izvođači su od organizatora morali tražiti odobrenje za nastupanje u određenom koncertnom prostoru, a dobili bi ga samo ako se nastup organizira preko neke službene organizacije, kao što je bio, npr., Savez socijalističke omladine.⁶⁵ Glazbenici su morali biti oprezni pri pisanju tekstova jer bi u slučaju teksta koji se može protumačiti kao politički, često imali problema s vlastima, a ponekad bi, zbog neslaganja s autoritetom i prigovora da „podrivaju državne vlasti“, pjesme zauvijek bile izgubljene. Iako je glazbenicima čestim cenzurama posao uvelike otežavan, uspijevali su izdavati pjesme, a jedna od najvećih diskografskih kuća svakako je bio Jugoton, koji od 1990. djeluje pod nazivom Croatia Records. Jugoton je zastupao bendove kao što su Dorian Gray, Novi Fosili ili Denis i Denis.

⁶⁴ Rojko, P.: „Glazbenopedagoške teme“, Zagreb, vl. naklada: Zlatar, J., 2012., str. 294.

⁶⁵ Mihaljek, N.: „Novi val u glazbi kao odgovor na društveno-političke promjene u Jugoslaviji 1980-ih godina“, diplomski rad, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2015., str. 21.

Raspad Jugoslavije i osamostaljenje Hrvata utjecali su na veličanje nacionalnog i regionalnog identiteta, što se nastavilo do kraja 20. stoljeća. U glazbi se to očitovalo u domoljubnim i rodoljubnim pjesmama koje evociraju nacionalne i domoljubne osjećaje te se često kombiniraju s tradicionalnom hrvatskom glazbom, kao što su tamburaška i klapska glazba. HRT se kao važna produkcijska kuća ostvario glazbenim projektima „Moja domovina“ Zrinka Tutića i Rajka Dujmića u izvedbi Hrvatskog Band Aida i „Stop the war in Croatia“ Tomislava Ivčića. Obje pjesme nastale su u vrijeme kada je društvo bilo u teškoj ratnoj situaciji kad je želja za slobodom bila nemjerljiva te je njihova uloga bila podizanje morala i optimizma. Dakle, razvoj glazbe snažno se vezao uz vrijeme i kulturni prostor u kojem je ona nastajala.

Prema autoru Labusu poanta pripadanja nekom kulturnom identitetu upravo je ta razmjena do koje dolazi pri susretu više različitih kulturnih identiteta. „Kulturni identitet postaje interaktivno i dinamičko polje djelovanja duhovnih (kulturnih) i socijalnih energija svojih aktera, čime nadrađa tradicionalno određenje kulturnog identiteta kao pasivne pripadnosti nekom kulturnom identitetu i pretvara ga u socijalnu transmisiju njegovih duhovnih kulturnih vrijednosti.“⁶⁶ U glazbenom smislu razmjena se ostvaruje kao suradnja dvaju ili više glazbenika, miješanje različitih žanrova i stvaranju novih glazbenih pravaca. U suvremenoj društvenoj klimi dobar primjer odraza kulturnog identiteta donosi pjesma „U mrak“ koja je nastala kao suradnja između pjevačice Judette i pjevača benda M.O.R.T. Johna. Tematika pjesme je, kako je autorica teksta Judette objasnila, „nekomunikacija između dvoje ljudi i zamišljanje da su neprijatelji u svemu, kako na društvenoj razini, tako i u intimnoj situaciji. Često zastupamo neke principe u političkom smislu ili u ljubavi, a ne možemo ih se držati ni u intimnoj vezi, a kamoli na razini cijeloga naroda. Na kraju, sami sebe dovodimo do potpunog zamračenja.“⁶⁷

Iz cjelovitoga se teksta pjesme najbolje može iščitati kako mladi ljudi doživljavaju svijet i život, njihove frustracije i osjećaj nesigurnosti i nemoći koja ih prati u svim sferama života.⁶⁸

⁶⁶ Labus, M., Veljak, L (i dr.): „Identitet i kultura“, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2014., Zagreb, str. 30.

⁶⁷ <https://www.facebook.com/pg/Judettezg/posts/> (21.02.2019.)

⁶⁸ <http://www.tekstovipjesamalyrics.com/tekst-pjesme/61580-judette-u-mrak-feat-john-m-o-r-t-tekst-pjesme> (21.02.2019.)

<p>„Seljaci grade novi zid jer će neprijatelj doći. Nema vremena za stid, djeci pokrit ćemo oči. I muk će prikrit šaptanje, pravimo se da ne osjećamo ustajali zrak. S druge strane prepreke, mi smo ovdje da vam svjetlo pretvorimo u mrak.</p>	<p>Danas gradiš novi zid, rukama si kriješ oči, nema vremena za stid. I muk će prikrit vapaje, pravimo se da ne osjećamo ustajali zrak. Govor ili lajanje, mi smo ovdje da si svjetlo pretvorimo u mrak.“ Tekst pjesme Judette feat. John (M.O.R.T)</p>
--	---

Naposljetku, društvo bi trebalo više promišljati o glazbi koju konzumira i stvara jer ona odražava stanje uma u kojem se nalazi. Poznat je Konfucijev zaključak o odnosu glazbe i društva: „Ako želite saznati upravlja li se zemljom dobro i je li moral čist, poslušajte njezinu glazbu.” Sličnu ćemo misao susresti kasnije u Platona: „Što je u zemlji bolja glazba, bolja će biti i država.“⁶⁹

6.2. POPULARNA GLAZBA KAO TEMELJ KOLEKTIVNOGA IDENTITETA

Kako bi utjecaj popularne glazbe na stvaranje kolektivnoga identiteta postao razvidan, nužno je pojmove popularne glazbe i kolektivnoga identiteta zasebno raščlaniti. U sklopu odluke o

⁶⁹ Rojko, P.: „Glazbenopedagoške teme“, vl. naklada: Zlatar J., Zagreb, 2012., str. 305.

donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo znanosti i obrazovanja popularnu kulturu definira kao „oblike kreativnih sadržaja koji su dominantni: općedostupni i široko distribuirani kao i institucionalno podržani u kontekstu glazbene, filmske, novinske, modne industrije.“⁷⁰ Popularna kultura definirana je u širem smislu i kao kultura koja se sviđa najširim slojevima, masovna, pučka, svakodnevna kultura. U užem smislu pojam se odnosi na komercijalnu, medijsku kulturu s kulturnim industrijama. Razvojem industrije, tehnologije i komunikacije, popularnu se kulturu više ne pozicionira nasuprot visokoj ili kulturi elite. Taj pojam dobiva obilježje komercijalnosti, a proizvod popularne kulture namijenjen je kulturi dokolice, odmora i zabave, odnosno podređuje javni život potrebama proizvođača različitih dobara, multinacionalnim korporacijama, industriji zabave i medijima koji su i sami dio moćnog profitabilnog lanca. Danas se društvo pokušava upozoriti kritikama popularne kulture, zbog njene masovnosti koja razgrađuje „kulturnu različitost“ i „kulturni identitet“, posebice manjih naroda i društvenih zajednica.⁷¹ Popularna kultura svojom raširenošću i dostupnošću ne samo da ujednačava određene odluke ljudi, već organizira kolektivna, usklađena i time predvidiva ponašanja. Globalni kapitalizam u obliku popularne kulture organizira društvene uloge i strukturira društvene odnose koji na taj način gube autentičnost subjektivnosti, odnosno gube vlastiti kulturni identitet. Eagleton vidi i religiju kao oblik popularne kulture i pridružuje se kritikama te vrste kulture: „Religija je najmoćniji, najdugotrajniji, najuniverzalniji, najizdržljiviji, najdublje ukorijenjeni oblik popularne kulture koji se ikada pojavio, oblik koji nudi mogućnost da premosti jaz između mase i manjine, laika i svećenika, svakodnevnog ponašanja i apsolutne istine, kulture kao duhovnog i kulture kao antropološkoga.“⁷² Preneseno na popularnu glazbu, može se zaključiti da ona po mišljenju ovoga autora može služiti kao alat za manipulaciju masama. Glazba popularne kulture, odnosno popularna glazba, pojam je koji označava glazbu određenoga vremena koju konzumira velik broj ljudi. Najčešće služi za zabavljanje uz ples ili pjevanje i razonodu pa se često može naići na negativne konotacije pri diskusijama o popularnoj glazbi. U definiranju koja je i kakva točno glazba koju se naziva popularnom pojavljuju se poteškoće zato što se s vremenom

⁷⁰ Ministarstvo znanosti i obrazovanja: „Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj“, Narodne novine NN10/2019., Zagreb, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (11.03.2020.)

⁷¹ <http://proleksis.lzmk.hr/5818/> (12.12.2019.)

⁷² Eagleton, T.: „Kultura“, Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb, 2017., str. 135.

mijenja i glazba koja pripada u tu kategoriju. Popularnu glazbu može se pravilno percipirati isključivo u kontekstu u kojem je nastala. Primjerice, popularna glazba 80-ih godina prošlog stoljeća bila je disko-glazba, dok je danas popularna zabavno-narodna glazba, odnosno turbo-folk. Činjenica da je određeno glazbeno djelo popularno, nema nužno konotacije manje kvalitete ili manjka umjetničke vrijednosti, s obzirom da i za popularnu glazbu postoji tržište čije potrebe ta vrsta glazba zadovoljava. Velik dio proizvedenih glazbenih djela nastalo je isključivo kako bi zadovoljilo potrebe velikog broja ljudi. Glavni cilj i pokretač u proizvodnji popularne glazbe tržišni je uspjeh glazbenog djela, odnosno profit. Popularna glazba stvorena je za tržište i masovnu konzumaciju, a često se sastoji od trominutnih pjesama, jednostavnih nezahtjevnih melodija lakih za slušanje. Činjenica da su pjesme popularne glazbe često kraće i ponekad melodijski jednostavnije nipošto ne znači da su manje kvalitetne ili manje vrijedne, već tržište koje ih konzumira ima drugačije potrebe, na temelju kojih odabire glazbu.

Osim spomenutih autora, poveznica između glazbe i kolektivnoga identiteta nalazi se kod Fritha, koji svoja istraživanja temelji na sposobnosti određene glazbe u nadograđivanju, razvoju i poboljšanju identiteta, za razliku od istraživanja čiji je cilj objasniti uglavnom negativne posljedice utjecaja određene glazbe na identitet. Glazba i identitet podjednako opisuju ono društveno u pojedincu i individualno u društvu. Glazbu Frith smatra ključnim elementom razumijevanja identiteta jer daje uvid u sebe i druge, odnosno uvid u subjektivno unutar društva.⁷³ Tvrdi da društvena zajednica s određenim vjerovanjima i vrijednostima ne stvara glazbu s ciljem izražavanja specifičnih kulturnih vrijednosti i vjerovanja, već glazba predstavlja odraz odnosa u zajednici te odnosa između pojedinca i zajednice.

Prema definiciji kolektivni identitet⁷⁴ odnosi se na pripadanje jednoj kulturnoj zajednici uz nemogućnost istovremenoga pripadanja nekoj drugoj kulturnoj zajednici. Pojedinaac pripada kolektivnom identitetu „svoje“ kulture u odnosu na „druge“ kulture i njihov kolektivni identitet, koji se međusobno razlikuju. Pojednostavljeno, kolektivni identitet označava osjećaj pripadanja nekoj društvenoj grupi. Neki su kolektivni identiteti uključivi, dok su drugi isključivi, primjerice

⁷³Hall, S., Du Gay, P.: "Questions of Cultural Identity", SAGE Publications Ltd, London, 1996., poglavlje 7. Frith, S.: „Music and Identity“, str. 109.-110., <https://pdfs.semanticscholar.org/397f/20ab16e293928bff4435ca2a5bb913acdb10.pdf> (26.02.2019.)

⁷⁴ Kolektivni identitet je simbolička reprezentacija zajedništva skupine kojom se razlikuje od drugih skupina. <http://struna.ihj.hr/naziv/kolektivni-identitet/25828/> (26.02.2019.)

pripadanje istovremeno identitetima majke, oca ili brata ne isključuje pripadanje određenim kulturnim ili političkim identitetima, dok se istovremeno ne može biti i muškarac i žena. Prema shvaćanju Van Stekelenburg kolektivni identitet neke zajednice temelji se na simbolima, običajima, vrijednostima i vjerovanjima koja su zajednička svim članovima.⁷⁵ Kao što popularna glazba pruža zajednički jezik i način komunikacije onima koji ju konzumiraju, jednako tako kolektivni identitet određene zajednice pojedincu daje osjećaj pripadnosti toj zajednici kroz zajedničke norme. Identificiranje sebe ili drugih kao dijelom kolektivnog identiteta, neminovno uključuje interakciju i komunikaciju bila ona između samih članova zajednice ili zajednice s ostatkom društva. Pojedinaac sebe doživljuje kroz zajednicu, njene običaje, pravila i karakteristike, a veoma je važno postojanje razlike, odnosno neke vrste granice između zajednice i društva. Ta granica često nije jasna, a sastoji se od dogovorenih zajedničkih vjerovanja, vrijednosti i oblika ponašanja koji se dovoljno razlikuju od onih ustaljenih u ostatku društva.

6.3. ALTERNATIVNA GLAZBA KAO TEMELJ SUPKULTURNOGA IDENTITETA

Pojam alternativnog u glazbenom smislu sažeto je objasnio priznati glazbeni kritičar Gall i to na način da se alternativa odnosi na istraživačku i većinom nekomercijalnu glazbu, koja naglašava kreativnost pri stvaranju glazbe, onu koja je u suprotnosti s priznatim i općeprihvaćenim u glazbi određenog vremena. Zastarjeli i rjeđe korišten naziv za alternativnu glazbu je underground, koji se također odnosi na nekomercijalnu glazbenu produkciju, a u suprotnosti je s industrijom masovne zabave.⁷⁶ Naravno, nema sva alternativna glazba karakteristike nekomercijalne i istraživačke glazbe, posebice ona koju je kritika i publika dobro primila, s obzirom na to da se u toj situaciji radi o većoj zaradi izvođača i pozitivnim komentarima kritike, što ima za posljedicu da je veliki broj ljudi odobrava i prihvati. S obzirom na to, autorica Biti tvrdi da je to „... jedini uistinu efikasan

⁷⁵ Van Stekelenburg, J.: “Collective Identity“, poglavlje u knjizi: „The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements“, 2013., John Wiley & Sons, Ltd, str. 1., https://www.researchgate.net/publication/319550464_Collective_Identity (01.03.2019.)

⁷⁶ Gall, Z.: „Glazbeni leksikon“, Marjan tisak d.o.o., Split, 2004., str. 9.

put do šire publike – put na kojem čak i inicijalno alternativne pojave neminovno zagubljuju svoj alternativni karakter.“⁷⁷

Alternativnu je glazbu lakše prepoznati retrospektivno, zbog toga što se pogledom u prošla vremena jasnije uočavaju promjene u društvu i okolnosti pod kojima je određena glazba nastajala te sagledava cjelokupna glazbena scena, a zatim iz mnoštva izdvajaju alternativni pravci. Glazbenici koji stvaraju glazbu s alternativnim predznakom na neki su način odmetnici, protivnici i buntovnici svoga vremena, iako ne u uobičajenom smislu tih riječi. Oni su protivnici nepravde u bilo kojem obliku, ne dižu revolucije i pobune, već zagovaraju pravdu za sve i svakoga te promjene na bolje u društvu i vremenu u kojem žive. Za glazbu koju stvaraju inspiraciju crpe iz nezadovoljstva društvenim uređenjem, nesigurnosti i potrebe za promjenom. Često krivo shvaćeni i odbacivani od dominantne skupine u društvu, alternativni glazbenici traže istomišljenike među ljudima kojima su okruženi te stvaraju zasebne zajednice s vlastitim pravilima i normama. Tako sastavljaju supkulturne skupine ljudi koji glazbu stavljaju na prvo mjesto u svom pokušaju postizanja promjene. Autorica Krnić navodi objašnjenje: „Iako supkulture općenito nisu nužno određene isključivo glazbenim stilom koji se preferira, upravo se glazbene supkulture najčešće shvaćaju kao sinonim za supkulture uopće i označuju novi svjetonazor mladih, te promjene njihova društvenoga položaja i uloge.“⁷⁸ Poistovjećujući se s vjerovanjima i stavovima predvodnika te ponašajući se prema zadanim pravilima i normama, članovi supkulture zapravo dijele dio identiteta.

⁷⁷ Biti, M., Grgurić, D.: „Tvornica privida“, Adamić d.o.o. i Facultas, Rijeka, 2010., str. 104.

⁷⁸ Krnić, R.: „O kulturnoj kritici popularne glazbe“, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 15, No. 6 (86), 2006., str. 1132.

7. PRIKAZ KULTURNE POTROŠNJE I GLAZBENIH PREFERENCIJA MLADIH

Budući da je prethodno utvrđena povezanost između glazbe i svjetonazora mladih, neophodno je sagledati njihove kulturne preferencije, napose glazbene, radi utvrđivanja stupnja povezanosti glazbe i identiteta. Istraživanje na tu temu proveli su 2014. godine Tonković, Krolo i Marčelić na stanovnicima grada Zadra u dobi od 20 do 34 godine s ciljem utvrđivanja tipologije kulturne potrošnje mladih. Osim toga, analiza rezultata njihovog istraživanja daje uvid u složeni odnos kulture i glazbe i znatno ga rasvjetljuje. Njihov rad također sadrži vrijedan pregled sličnih istraživanja kulturne potrošnje te teorijski pregled filozofija kulturne potrošnje.⁷⁹

Dio navedenoga istraživanja koji se odnosi na glazbene preferencije ispitanika prikazat će se u ovom radu u svrhu istraživanja odnosa glazbe i identiteta. Ispitanici su procjenjivali koliko često slušaju određeni glazbeni žanr, a na temelju njihovih odgovora istraživači su izdvojili četiri glavna razlikovna faktora. Prvi faktor obuhvaća četiri glazbena žanra, a odnosi se na ispitanike koji slušaju domaću pop-rock i tradicijsku glazbu, domaću i regionalnu alternativnu glazbu i stranu pop/komercijalnu glazbu. Ovaj faktor nazvan je popularno-konvencionalnim glazbenim ukusom kojem pripada 92 ispitanika koji su se izjasnili kako sudjeluju u konzumaciji tradicionalno-konvencionalnih kulturnih sadržaja. Drugi faktor sastoji se od tri glazbena žanra i njihovih kombinacija, a to su heavy-metal ili punk, strana alternativna (indie) glazba te rock ili blues. Ovaj faktor nazvan je rokersko-alternativnim glazbenim ukusom kojem pripada 175 ispitanika. Sljedeći faktor nazvan elektronički glazbeni ukus obuhvaća elektroničku glazbu i hip-hop, a 108 ispitanika koji pripadaju ovom faktoru izjasnilo se kako konzumira elektroničku i hip-hop glazbu. Posljednji, četvrti faktor, karakterizira potrošnja sadržaja visoke kulture, a obuhvaća klasičnu i jazz-glazbu. Ovaj faktor nazvan je visokokulturnim glazbenim ukusom i pripada mu 36 ispitanika.⁸⁰

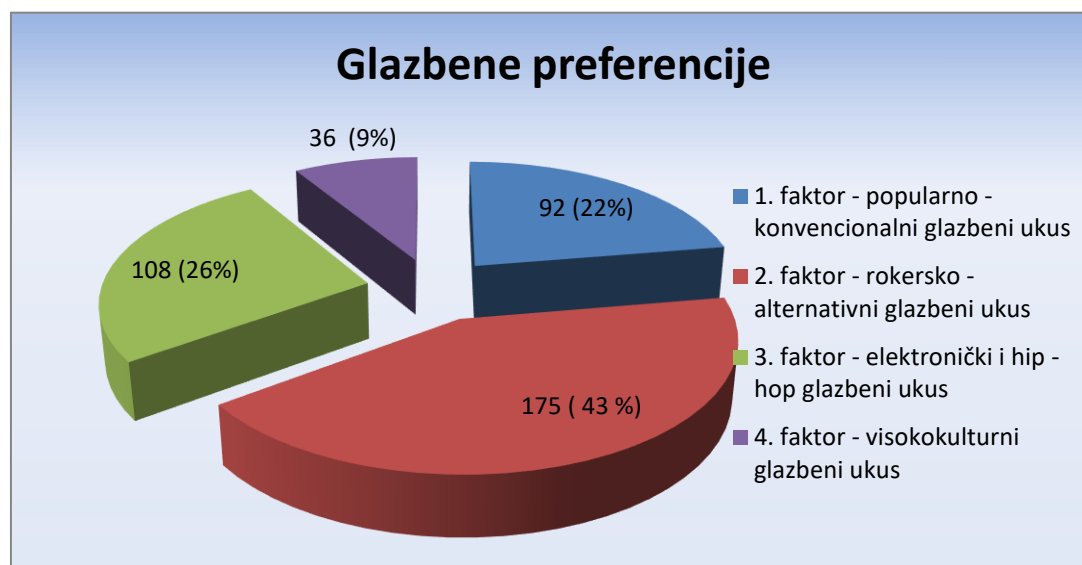
⁷⁹ Tonković, Ž., Krolo, K. (i dr.): „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra“, Revija za sociologiju, Vol. 44, No. 3, Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru, 2014., str. 289.-290.

⁸⁰ Isto, str. 302., 305.-306.

Iz prikazanoga istraživanja autori zaključuju kako očigledne razlike u kulturnim preferencijama, odnosno kulturnoj potrošnji, proizlaze ponajviše iz „naslijeđenih kulturnih podjela“ iz razdoblja Jugoslavije, a u manjoj mjeri iz klasnih razlika.⁸¹

Naposljetku, rezultati istraživanja ukazuju na nesrazmjer između modernih i tradicionalnih glazbenih ukusa, točnije između rokersko-alternativnoga i elektroničkoga naspram tradicionalno-konvencionalnoga, za što autori smatraju da je „(...) posljedica nedovršenih modernizacijskih procesa u hrvatskom društvu i retradicionalizacije, pri čemu ne treba zanemariti ni ekonomsku krizu početkom dvijetisućitih koja je svojim učincima osobito pogodila mlade.“⁸²

Grafikon 1. Glazbene preferencije mladih

Izvor: Tonković, Ž., Krolo, K., Marčelić, S.: „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra“, Revija za sociologiju, Vol. 44, No. 3, 2014., Zadar, str. 302.-306.

⁸¹ Isto, str. 310.

⁸² Isto, str. 311.

8. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE

8.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Analizom i obradom sekundarnih podataka s područja glazbe, sociologije, psihologije, povijesti, kulture i srodnih područja dolazi se do teorijske pozadine, a uz primarno istraživanje moguć je uvid u problematiku teme i formiranje zaključka. Istraživanje je provedeno korištenjem polustrukturiranog individualnog intervjua koji je sadržavao 11 pitanja koja su za vrijeme trajanja intervjua dopunjena dodatnim potpitanjima gdje je bilo potrebno. Cilj je istraživanja glazbe i identiteta uvidjeti na koji način ispitanici percipiraju glazbu s nekoliko različitih aspekata. Istraživanje je provedeno zbog dopune poznavanja tematike i perspektiva o odabranoj temi, kao i otvaranja novih pitanja za daljnja istraživanja. Ono je jednokratno, a s obzirom na specifičnost istraživanja, trebalo bi ga ponavljati kako bi dovelo do relevantnijih rezultata.

Istraživanje je provedeno u razdoblju od 12. do 17. veljače 2019. godine nad pet ispitanika odabranih namjernim uzorkovanjem. Pri odabiru ispitanika tražene su osobe koje vole glazbu i/ili se njome bave, a voljne su sudjelovati u intervjuu i iskreno odgovarati na pitanja. Potencijalnim ispitanicima također je sažeto objašnjena tema i cilj istraživanja te su na temelju dobivenih informacija odlučili sudjelovati u istraživanju.

8.2. POSTUPAK PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA

Iako je za ovo istraživanje bio dovoljan manji broj ispitanika, potraga za osobama koje zadovoljavaju navedene kriterije trajala je duže vrijeme od planiranoga. Usmeni razgovori s potencijalnim ispitanicima urodili su plodom te je u konačnici izabrano pet osoba koje vole glazbu i pomno o njoj promišljaju, a iskrenim odgovorima žele dati svoj doprinos istraživanju. Od petoro ispitanika dvoje nemaju formalno ni neformalno glazbeno obrazovanje te predstavljaju kategoriju „amater“, a troje ispitanika ima formalnu ili neformalnu glazbenu naobrazbu te predstavljaju kategoriju „profesionalac“. Kategorija „amater“ odnosi se na ispitanike koji glazbu slušaju ili na drugi način konzumiraju iz hobija, odnosno ljubitelji su glazbe ili zaljubljenici u nju (dva ispitanika). U nastavku će ti ispitanici biti obilježeni kao „amater 1“ i „amater 2“.

Kategorija „profesionalac“ odnosi se na glazbenike i one čija je profesija usko vezana uz glazbenu djelatnost (tri ispitanika). U nastavku će ti ispitanici biti obilježeni kao „profesionalac 1“, „profesionalac 2“ i „profesionalac 3“.

Pitanja postavljena u intervjuu tematski su grupirana i podijeljena u nekoliko cjelina, a odnose se na glazbene preferencije ispitanika, učestalost slušanja glazbe i situacijske okolnosti pod kojima slušaju glazbu, razloge slušanja glazbe te osjećaje koje glazba uzrokuje. Ispitanici su zatim trebali procijeniti utjecaj glazbe na svoju osobnost, mjesto glazbe u svom životu, odnosno bave li se glazbom aktivno (pjevanje, sviranje) ili pasivno (slušanje). Također su naveli svoje navike vezane uz konzumaciju i podržavanje kulturnih sadržaja kao što je posjećivanja glazbenih i ostalih kulturnih manifestacija, iznijeli su svoje mišljenje o sadržaju i važnosti glazbene baštine te važnosti kulture uopće.

Prije početka intervjuja svakom ispitaniku objašnjen je cilj i svrha istraživanja. Radi lakšeg praćenja intervjuja, razgovor je snimljen mobilnim uređajem o čemu su ispitanici prethodno informirani te su na taj uvjet pristali. Zbog nepovoljnih situacijskih okolnosti – nemogućnosti usklađivanja radnih obveza ispitanika - dva intervjuja obavljena su razmjenom elektroničke pošte. Svi su ispitanici usmenom potvrdom dali svoj pristanak na sudjelovanje u istraživanju te im je zajamčena anonimnost. Objašnjeno im je kako u svakom trenutku provođenja istraživanja imaju mogućnost odustati, a naglašeno je i kako će njihovi odgovori biti korišteni isključivo u svrhu izrade diplomskog rada.

Intervjui su provedeni u neformalnom i opuštenom okruženju, kao što je dnevni boravak istraživača (2 ispitanika) i ugostiteljski objekt (2 ispitanika) te elektroničkom poštom (2 ispitanika). Dva ispitanika čiji su odgovori dobiveni e-mailom prethodno su usmeno obaviješteni o detaljima intervjuja, objašnjeno im je da na pitanja trebaju odgovarati neformalno i iskreno te su kao i ostali ispitanici uvedeni u temu, svrhu i cilj istraživanja.

Duljina trajanja intervjuja varira između 30 i 60 minuta ovisno o razgovorljivosti ispitanika, dok je ispitanicima koji su pitanja primili e-mailom trebalo oko 45 minuta da bi na njih odgovorili.

8.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zbog lakšeg analiziranja dobivenih podataka, rezultati ispitivanja kategorizirani su, odnosno podijeljeni na sljedeće podteme:

- a) glazbene preferencije
- b) navike slušanja glazbe
- c) razlozi slušanja glazbe
- d) doživljavanje glazbe
- e) uloga glazbe
- f) kultura
- g) glazba i baština.

U nastavku će se prikazati rezultati istraživanja, odnosno odgovori dobiveni intervjuiranjem ispitanika.

a) Glazbene preferencije

Kao najučestaliji glazbeni žanrovi među ispitanicima navode se rock and roll, blues i jazz. Njih sluša četiri petine ispitanika i to oba predstavnika „amatera” i dva „profesionalca”. Podžanrovi navedenih žanrova zastupljeni su u sljedećem omjeru: reggae slušaju dva ispitanika, jedan „amater” i jedan „profesionalac”, funk, etno-jazz, soul, bluegrass, rythm and blues (R&B), techno te progresivni metal po jedan „profesionalac”, ska, punk i folk-metal također po jedan „amater”. Od ostalih glazbenih oblika također su zastupljene klapske vokalne izvedbe koje sluša jedan „profesionalac”, klasična glazba koju također sluša jedan „profesionalac”, tamburaška glazba koju sluša jedan „amater” te folklorna glazba različitih zemalja koju sluša jedan „profesionalac”.

b) Navike slušanja glazbe

Svakodnevno slušanje glazbe karakteristika je koju dijele svih pet ispitanika, bez obzira na glazbenu pozadinu i preferencije, pa se može zaključiti da je slušanje glazba konstanta u njihovim životima. Prema iskazu „amatera 1” konzumacija glazbe ovisi o vlastitim preferencijama i raspoloženju pa pri automatiziranim ili ponavljajućim radnjama najradije sluša punk, zbog njegove energične prirode. „Amater 2” konzumira glazbu uz obavljanje određenog posla za poticaj i veću

motivaciju, a tvrdi kako neraspoloženje najbolje liječi smirujući zvuk saksofona u jazz-glazbi. Oba ispitanika u kategoriji „amater” te „profesionalac 1” izjavila su kako često slušaju glazbu koju emitiraju radiopostaje te onu koju sami izaberu. „Profesionalac 2” i „profesionalac 3” naglašavaju važnost vlastitog odabira glazbe, što rezultira osjećajem zadovoljstva, dok s druge strane pasivno slušanje glazbe u automobilu ili trgovačkom centru izaziva ravnodušnost te svjesno i namjerno „isključivanje” glazbenog podražaja.

c) Razlozi slušanja glazbe

Razlozi za slušanje određene glazbe, a ne tuđeg ili slučajnog odabira, za „amatera 1” dobar su osjećaj koji potiče kretanje i izražavanje kreativnosti te zadovoljavanje unutarnje potrebe za doživljavanjem iskustva koje mu jedino glazba pruža. Također se naglašava iznimno važnost sposobnosti glazbenika da prenese doživljaj skladbe na slušatelja. Prepoznavanje kvalitetne glazbe podrazumijeva viši stupanj spoznaja o glazbi, kritičnost na temelju znanja i širokog opsega slušateljskog iskustva. Kvalitetna glazba tjera na promišljanje i progovaranje o društvenim problemima kao što su nasilje, korupcija, nepravda, siromaštvo te potiče na potrebnu pozitivnu promjenu. „Amater 1” kritizira popularnu glazbu te tvrdi kako broj prodanih izdanja i glazbene nagrade nisu uvijek dobar pokazatelj kvalitete određene glazbe. Negativnom stavu pridonosi i komercijalno, masovno izdavanje trenutno najpopularnijih pjesama te nedostatak dubine u njihovim tekstovima. „Amater 2” razlog slušanja određene vrste glazbe objašnjava na primjeru „narodne” glazbe koja po njegovu mišljenju „zatupljuje” i ne upućuje čovjeka na unapređivanje sebe i svog života. Posebno su ranjivi mladi ljudi koji često zbog utjecaja vršnjaka slušaju takvu vrstu glazbe. Nadalje, „profesionalac 1” odabire glazbu koja ostavlja dubok dojam, aktivno prati glazbena kretanja i traži novu glazbu. Ponajviše cijeni glazbenike koji postojeći glazbeni žanr mijenjaju, osvježavaju i čine ga novim i drugačijim. Prema „profesionalcu 2” glazba omogućava bolje zapažanje detalja u okolini, boja i prizora u prirodi te izoštravanje čula. Glazba koja ne potiče takvu reakciju trivijalna je, a kao primjer navodi se, osim rijetkih iznimki, estradni mainstream (domaći i strani) te „narodna” glazba. Uvažava sve glazbene žanrove, no nikako ne može razumjeti ni poistovjetiti se s hip-hopom i hard-core metalom. „Profesionalac 3” u glazbi najviše cijeni autorski rad te glazbenu i životnu filozofiju glazbenika. Tvrdi kako u glazbi valja tragati za onim glazbenicima čije drugačije shvaćanje glazbe i života proizlazi iz stava kako sve treba raditi po osjećaju. Takvi glazbenici posjeduju iznimnu vještinu pri stvaranju ili reprodukciji glazbe kojom prenose stavove, osjećaje i energiju na slušatelja. Ispitanik tvrdi kako određenu glazbu ne treba

prerano odbaciti. U slučaju glazbe koja za slušatelja „ima potencijala”, ali u danom trenutku nije zadovoljila određene kriterije, valja ju ostaviti po strani te joj se kasnije vratiti i dati joj drugu priliku.

d) Doživljavanje glazbe

Različiti glazbeni žanrovi uzrokuju i pobuđuju određene osjećaje i stavove, pa tako „amater 1” konzumacijom međusobno različitih ili potpuno suprotstavljenih glazbenih žanrova lakše izražava različita mišljenja, stavove i osjećaje. Punk za njega predstavlja otvorenost prema svima i razvijanje tolerancije, dok tamburašku glazbu prožima osjećaj nostalgije. Nadalje, ispitanik smatra kako pohađenje koncerta ili glazbenog festivala u čovjeku budi sva osjetila (dodir – mnoštvo posjetitelja; njuh – parfemi, znoj, cigarete; okus – hrana, alkohol; vid – svjetlosni efekti; sluh – glazba.). „Amater 2” doživljava koncerta većih razmjera u inozemstvu objašnjava kao mogućnost susreta s novim, upoznavanje nove glazbe i drugačije kulture, što za posljedicu ima osjećaj „nadopunjene verzije sebe”. S obzirom da „profesionalac 1” ima određeno glazbeno obrazovanje te se aktivno bavi glazbom, sviranje bas-gitare smatra opuštanjem i zabavom, a trajno učenje i isprobavanje nečeg novog aktivnošću koja ga ispunjava i pruža zadovoljstvo. Tvrdi kako glazba oblikuje život te ostavlja dubok dojam na osobu. „Profesionalac 2” u svojoj glazbenoj filozofiji zastupa potpuno slobodno glazbeno stvaranje te pokušaj ostvarenja umjetničke i svake druge slobode. Smatra kako je jazz-glazba najveći umjetnički doseg popularne glazbe uopće. Jazz-glazba pod znakom je jednakosti s maštom i kreativnošću, rock-glazba sinonim je za snagu, dok blues predstavlja čisti osjećaj. Slušanje glazbe uzrokuje navalu snažnih osjećaja sreće, sjete, ushićenosti ili melankolije koji zatim postaju životno nadahnuće. Ispitanik nadalje zaključuje kako je glazba „životni začim” koji poboljšava život, a bez kojeg bi čovjek bio siromašniji za sva ona iskustva i doživljaje koje glazba omogućuje. „Profesionalac 3” tvrdi kako svjesno i fokusirano slušanje glazbe može dovesti do vrlo ugodnih pozitivnih osjećaja te priuštiti čovjeku nezaboravno, gotovo duhovno iskustvo.

e) Uloga glazbe

Konzumacija glazbe slušanjem, traženjem i čitanjem tekstova pjesama i pjevanjem uglas s izvođačem „amateru 1” omogućuje izražavanje osjećaja, uvjerenja i stavova. Također, glazbu smatra korisnim alatom pomoću kojeg je moguće dugotrajan i zamoran posao pretvoriti u užitak. Za „amatera 2” glazba ima ulogu stvaranja liberalnog društva bez nasilja i suživota različitih

kultura, kao i ulogu regulatora raspoloženja. Nadalje, „profesionalac 1” naglašava ulogu glazbe u održavanju pravilne funkcije mozga aktivnim slušanjem, pisanjem i sviranjem. Učenje i svladavanje nove nepoznate glazbe ispitaniku pruža iznimnu zabavu i izazov, dok sviranje glazbe ima opuštajući učinak. „Profesionalac 2” tvrdi kako glazba izoštrava osjećaj za umjetnost, čovjek postaje otvoren prema drugim ljudima i kulturama, a zatvoren prema utjecajima koji ga ugrožavaju, kao što su nacionalizam, rasizam, nasilje. Najvažnija uloga glazbe jest upoznavanje društva s umjetnički vrijednom i kvalitetnom glazbom te prenošenje poruke stvaranjem i vođenjem glazbene radioemisije. Cijeneci glazbu drugih kultura čovjek shvaća važnost tolerancije i poštivanja drugih. Kao i prethodni ispitanik, „profesionalac 2” naglašava značaj aktivnog slušanja glazbe koje objašnjava kao uključivanje svih osjetila pri doživljaju cjelokupne „zvučne slike” te prepoznavanje stanja i prenesenih osjećaja glazbenika, ali i identificiranje različitih glazbenih oblika koji su imali utjecaja na glazbenika. Prema „profesionalcu 3” dugogodišnja izloženost glazbi u svojim raznim oblicima donosi pozitivne posljedice u vidu upoznavanja ljudi i doživljavanja mnogih situacija koje pridonose zadovoljstvu i boljoj kvaliteti života. Također, višegodišnji rad u glazbenoj radioemisiji doveo je do boljeg i kvalitetnijeg upoznavanja mnogobrojnih glazbenih oblika, a time i do dubljeg glazbenog razvoja, dok istraživanje izvođača i njihovih biografija pogoduje učenju novih informacija i spoznavanju vrijednih životnih lekcija.

f) Kultura

Ispitanici „amater 1”, „amater 2” i imaju određeni interes za kulturu, no uslijed nedostatka privlačnih sadržaja, visokih cijena i nedostatka poznanstava koja bi dovela do korisnih informacija o potencijalnim kulturnim sadržajima, rijetko konzumiraju kulturne sadržaje. „Profesionalac 1” kulturom smatra sve aspekte umjetnosti i jedinim vrijednim što čovječanstvo zapravo ima te naglašava nužnost motiviranja djece i mladih za slikanje, pisanje, ples, sviranje ili pjevanje. Ključan element pri motiviranju drugih za stvaranje umjetnosti vidi u vlastitom upoznavanju i traženju inspiracije u što različitijim oblicima umjetnosti. Od kulturnih događanja često pohada izložbe likovnih umjetnosti, dok predstavljanja književnih djela posjećuje povremeno. „Profesionalac 2” kulturu vidi kao bit života i važnu odrednicu osobnog identiteta i odnosa prema okolini. Smatra kako doprinos kulturi nije isključivo samo stvaranje u kulturi, već i praćenje njenog razvoja te stvaranje određenog senzibiliteta prema kulturnim potrebama društva. Prema ispitaniku, umjetnost obogaćuje društvo, a najbolji učinak postiže se neposrednim kontaktom, primjerice posjetom koncertu ili izložbi. Na kulturna događanja poput izložbe likovne umjetnosti ili

fotografije treba primijeniti koncept aktivnog slušanja glazbe, ne gledajući pritom naslikan prizor i boje, već pokušavajući shvatiti stanje, razmišljanja i osjećaje koje umjetnik prenosi. „Profesionalac 3” relativno rijetko posjećuje kulturna događanja zbog slabih financijskih mogućnosti radničkog sloja, usprkos izraženom zanimanju za kulturu, pa zadovoljavanje kulturnih potreba nužno zamjenjuje zadovoljavanjem osnovnijih životnih potreba. Glavnu ulogu kulture vidi u doživljavanju likovne, književne ili glazbene ideje koja pobuđuje pozitivan osjećaj i zadovoljstvo, a to posljedično uzrokuje buduće veće zanimanje za slične kulturne sadržaje, obogaćuje i oplemenjuje čovjeka za vrijedno iskustvo koje ga naposljetku oblikuje.

g) Glazba i baština

Glazba vrijedna baštinjenja prema „amateru 1” je ona koja se u kulturi održi duži vremenski period i posjeduje vrijednost zbog svoje kvalitete, a takvu glazbu svakako valja očuvati i omogućiti njeno prenošenje budućim generacijama. „Amater 2” navodi rock glazbu kao primjer glazbenog žanra vrijednog baštinjenja i očuvanja zbog umjetničke vrijednosti koja postoji u određenim riječima pjesama. Nadalje, „profesionalac 1” uvjerenja je kako između tisuća stvorenih glazbenih djela postoji mali postotak vrhunskih, koje je važno zaštititi i očuvati, te koja zaslužuju postati dijelom baštine zbog svoje vrijednosti. Glazbu smatra nasljeđem koje treba sačuvati za buduće generacije kako bi već nastala glazba služila kao temelj za stvaranje novih glazbenih oblika. S druge strane, „profesionalac 2” tvrdi kako je baština u glazbi sve ono izvorno u određenom kraju ostvareno kroz glazbeni izraz. To može biti klapska pjesma, ali se može odnositi i na izvoran utjecaj na blues, jazz ili rock glazbeni izričaj. Stoga je važan kriterij pri baštinjenju glazbe upravo umjetnička vrijednost, bez obzira na glazbeni žanr, pa tako pučki napjevi nekog kraja preneseni na umjetnički način u jazz, blues ili rock svakako pripadaju glazbenoj baštini. Naposljetku, „profesionalac 3” pojam baštinjenja glazbe objašnjava u širem smislu kao svako stvoreno glazbeno djelo, s obzirom na to da svako nastaje na temeljima nekih prethodno nastalih glazbenih djela ili je njima inspirirano. U užem smislu to mogu biti etno ili folk-motivi uklopljeni u glazbeno djelo ako je time stvoreno originalno i inovativno djelo. Smatra da glazba predstavlja najveću baštinu i zvučnu kulisu povijesti čovječanstva koja prati sve ljudske aktivnosti. Glazbu kao nematerijalnu baštinu vidi kao neprocjenjivu i najveću konstantu čovječanstva, bez obzira na različite podjele i promjene u društvu.

8.3 RASPRAVA

S obzirom na činjenicu da je veoma teško pronaći znanstvena istraživanja koja konkretnim dokazima potvrđuju ili negiraju utjecaj glazbe na identitet osobe, ovo istraživanje postavlja pitanja na koja tek treba odgovoriti, kako bi se stvorio temelj za daljnja istraživanja.

Rezultati istraživanja pomažu shvatiti komplicirani odnos između glazbe i njezina utjecaja na osobu te omogućuju potpuniji uvid u specifične načine utjecaja glazbe na određena ponašanja i formiranje vrijednosnog sustava ispitanika. Jedna od najvažnijih definicija i interpretacija glazbe jest upravo ona koja nastoji objasniti promjenu u emocionalnom i psihološkom stanju osobe, što je moguće postići slušanjem ili stvaranjem glazbe. Prihvati li se činjenica da glazba ljudima predstavlja više od uhu ugodnih tonova i zvukova kombiniranih na određeni način, može ju se promotriti unutar društveno-kulturnoga okvira. Glazba postaje odraz načina života i vrijednosti društvenih zajednica, odnosno način na koji ljudi izražavaju zadovoljstvo ili pak nezadovoljstvo situacijom u kojoj žive. Promjenjive i nepredvidive društvene ili političke okolnosti često predstavljaju nepresušan izvor inspiracije za stvaranje nove glazbe. U prilog tome govore ispitanici provedenoga istraživanja koji tvrde kako valja težiti onoj glazbi koja progovara o društvenim problemima, tabu-temama ili nepravdi koja se uvukla u sve sfere društva. Ako prihvatimo točnom tvrdnju da je glazba izraz ljudskog iskustva: „The function of music is to enhance in some way the quality of individual experience and human relationship; its structures are reflections of patterns of human relations, and the value of a piece of music as music is inseparable from its value as an expression of human experience.“⁸³ („Funkcija glazbe je na neki način poboljšati kvalitetu individualnog iskustva i ljudskih odnosa; njezine strukture odraz su obrazaca ljudskih odnosa, a vrijednost glazbe kao glazbe neodvojiva je od svoje vrijednosti kao izraza ljudskog iskustva.“⁸⁴), društvo se treba zapitati izražava li proizvedena glazba društvene vrijednosti koje želimo da opstanu i postanu temelj glazbe novih generacija. Prema mišljenjima ispitanika, masovna proizvodnja koja za cilj ima ponajprije ekonomski dobitak, najgore je što se glazbi može dogoditi jer takva glazba najčešće ne odiše kvalitetom melodije, dok tekstovi pjesama gube na dubini i

⁸³ Blacking, J.: „The Value of Music in Human Experience“, Yearbook of the International Folk Music Council, Vol. 1, Cambridge University Press, 1969., str 34.

⁸⁴ Prijevod autorice

sadržaju. Iako masovno proizvedena popularna glazba često uza se nosi negativan predznak, valja imati na umu uzrok takvog stajališta. Glazba označena kao popularna stvorena je za određenu publiku, da bi zadovoljila njihove specifične preferencije. Naime, potrebu za konzumacijom popularne glazbe stvara društvo, odnosno ono svojim željama i potrebama predstavlja potražnju za određenom vrstom glazbe. Postoji li potražnja za određenim dobrom, logično je da će se pojaviti i ponuda tog dobra. Dakle, glavni uzročnik za negativni prizvuk popularne glazbe upravo je društvo koje ju tako karakterizira, a paradoksalno, ono samo za takvom glazbom očito ima potrebu. Razdor se povećava uključuje li se stručnjaci i akademska zajednica, koja je u prošlosti često bila zaslužna za percepciju određene glazbe kao kvalitetne, odnosno „glazbe visoke kulture“ s jedne te „glazbe popularne kulture“ s druge strane. „glazba visoke kulture“ na taj način postaje dostupna samo određenom sloju društva, i to onom višem, zbog svojih ekonomskih i društvenih predispozicija koje omogućuju njenu konzumaciju. Akademska zajednicu i stručnjake smatra se kompetentnima zbog svojeg opsega znanja i glazbenog iskustva, a njihovim zaključcima i sudovima o glazbi tada se priklanja većina društva. Upitno je mogu li članovi akademske zajednice i stručnjaci vjerno i realno predstavljati čitav niz različitih glazbenih ukusa i preferencija karakterističnih za svakog pojedinca bez obzira na društveni sloj.

Valja spomenuti Kunderino viđenje jedine valjane podjele među ljudima s obzirom na njihove aktivnosti: „Ukoliko je ljude uopće moguće dijeliti u neke kategorije, opravdana je samo podjela prema tim dubokim unutarnjim potrebama koje ih usmjeravaju na ovu ili onu aktivnost u životu.“⁸⁵ Jedna od posljedica zadovoljavanja unutarnjih potreba pozitivni su osjećaji koje glazba donosi, ali i želja za promjenom životne filozofije i društvenih vrijednosti. Prema tvrdnjama ispitanika ovoga istraživanja razvidno je da prema njihovu viđenju glazba koja promovira društvene vrijednosti poput tolerancije, poštovanja i otvorenosti prema drugima, zauzima visoko mjesto na ljestvici pri izboru glazbe. Pozitivne su posljedice slušanja glazbe i upoznavanje različitih ljudi i doživljavanje novih situacija koje pridonose zadovoljstvu i kvaliteti života. Upravo te posljedice čine dodirnu točku između glazbe i kulture u nastojanju stvaranja liberalnog društva unutar kojeg različite kulture mogu skladno koegzistirati. Ispitanici nadalje tvrde kako je kultura suština ljudskog stvaralaštva i izraza te jedino dobro koje društvo uistinu ima. Važnost kulture za ispitanike vidljiva je u samom promišljanju o njoj. Naime, jedan od ispitanika pri doživljavanju određenog kulturnog

⁸⁵ Kundera, M.: „Nepodnošljiva lakoća postojanja“, Meandar, Zagreb, 2010., str. 224.

dobra, odnosno glazbenog djela, pokušava shvatiti stanje, osjećaje i razmišljanja koje umjetnik prenosi te na taj način bolje shvaća umjetnika i društvene okolnosti koje su ga oblikovale i na njega utjecale. Nastalo djelo splet je društvenih i političkih okolnosti, životne filozofije i umjetnikova identiteta koji zajedno čine cjelinu. Identitet osobe određen je kao „skup značajki koje pojedinci ili skupine smatraju samo sebi svojstvenima ili koje drugi prepoznaju kao njihovu posebnost. Suvremena antropološka poimanja identiteta ističu njegovu dinamičnu i fluidnu prirodu te činjenicu da je riječ o procesu, a ne o nepromjenjivu konstrukt.“⁸⁶ Taj skup značajki različit je za svakog pojedinca, pa tako i za svakog ispitanika ovog istraživanja. Radi se dakle o promjenjivom osjećaju koji pojedinac ima o pripadnosti određenoj skupini ili društvu. Kulturni identitet odnosi se na jedinstvene karakteristike određene kulture, na pripadnost pojedinca određenoj skupini zbog zajedničkih karakteristika, kao što su tradicija, vjerovanja, način života i vrijednosti. Temeljne vrijednosti koje su ispitanici naveli kao poželjne, posebice u glazbi, odnose se na težnju za zadovoljavanjem ljudskih prava, kao što su dostojanstvo, sloboda, poštovanje, tolerancija, nediskriminacija te sloboda mišljenja i izražavanja.⁸⁷

Najvažniji od dobivenih rezultata je onaj o ulozi glazbe, zbog uvida u misaone procese ispitanika kada promišljaju o glazbi, te o njezinoj ulozi u njihovim životima uopće. Ispitanici svojim odgovorima daju naslutiti potrebe koje zadovoljavaju glazbom, a kao najvažnije ističu se izražavanje stavova, uvjerenja i osjećaja, reguliranje emotivnog stanja te poboljšanje kvalitete života. Prema MacDonaldu glazba utječe na osjećaje slušatelja, a osjećaju potom utječu na širok spektar ponašanja uključujući razmišljanje, rasuđivanje, rješavanje problema, kreativnost i mentalnu fleksibilnost. Nadalje, isti autor ističe kako se slušanje glazbe može koristiti kao alat pri poboljšanju akademskih postignuća i stjecanje znanja općenito, što donekle potvrđuju odgovori ispitanika vezanih za ublažavanje zamora pomoću glazbe kod obavljanja teških poslova.⁸⁸ Također, ispitanici prepoznaju određene situacije i aktivnosti koje su kroz glazbu doživjeli dublje, na primjer upoznavanje novih kultura, jer tvrde kako su pomoću glazbe bolje upoznali i razumjeli određenu

⁸⁶ Identitet <http://struna.ihjj.hr/naziv/identitet/24724/> (11.08.2020.)

⁸⁷ Opća deklaracija o ljudskim pravima, http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/081210_deklaracija_ljudska_prava.pdf (11.08.2020.)

⁸⁸ MacDonald, R. A. R., Kreutz, G. (i dr.): „Music, Health, and Wellbeing“, Oxford University Press Inc., New York, 2012., str. 31.

kulturu i njene karakteristične elemente. Također valja spomenuti važnost slušanja kvalitetne glazbe, kao što objašnjava ispitanik koji tvrdi kako nije sva glazba poželjna i „dobra“ za razvoj mladih. Naglašeno je značenje glazbenog obrazovanja, čija je svrha upoznati mlade s mnogo različitih oblika i vrsta glazbe, što pruža temelj na kojem će kasnije sami graditi svoje glazbeno iskustvo. Istraživači Fernand Gobet i Giovanni Sala napravili su istraživanje kojem je cilj bio otkriti postoji li utjecaj glazbe na neglazbene sposobnosti kod djece. Neke su od testiranih neglazbenih sposobnosti: pamćenje, matematika, čitanje i pisanje. Zaključak istraživanja jest da ne postoji utjecaj glazbe na poboljšanje kognitivnih i akademskih sposobnosti, bez obzira na vrstu sposobnosti, trajanje glazbenog obrazovanja i starost ispitanika. Iako istraživanje utjecaja glazbe na djecu nije potvrdilo hipotezu o utjecaju glazbe na navedene sposobnosti, autor Gobet ipak navodi kako glazbeno obrazovanje pozitivno djeluje na djecu, na primjer pri učenju socijalnih vještina i razvoju samopouzdanja.⁸⁹ Iako ovo istraživanje nije potvrdilo hipotezu, značajno je kako bi potaknulo nova istraživanja slične tematike.

⁸⁹ Sala, G., Gobet, F.: „Cognitive and academic benefits of music training with children: A multilevel meta – analysis“, *Memory & Cognition*, 2020., <https://link.springer.com/article/10.3758/s13421-020-01060-2#citeas> (20.08.2020.)

9. ZAKLJUČAK

Utjecaj glazbe na kulturni identitet je, kao što se vidi iz priložene teorije i istraživanja, iznimno kompleksna tema o kojoj treba provesti daljnja istraživanja kako bi se došlo do nedvojbenih zaključaka. Glavni je cilj ovoga rada sažeto i jasno prikazati različite načine utjecaja glazbe na kulturni identitet pojedinca i povezati ih s relevantnom teorijom. Svaki pojedinac svjesno ili nesvjesno tijekom života usvaja određene oblike ponašanja, vrijednosti i stavove. Utjecaj glazbe na formiranje i promjenu tih vrijednosti i stavova postoji, a više je ili manje očit s obzirom na stupanj povezanosti pojedinca s glazbom, društvenu angažiranost teksta i trenutne društvene okolnosti u kojima pojedinac egzistira. Sve lošiji međuljudski odnosi, emocionalna i mentalna preopterećenost i nezadovoljstvo postojećim životnim okolnostima dovode do potrebe za promjenom. Promjena stavova, vrijednosti, a potom i načina razmišljanja često je potaknuta glazbom, odnosno društveno angažiranim tekstovima, što je prikazano analizom pjesama „Sve je moje tuđe“ i „Goli i bosí“. Glazba koju pojedinac sluša značajno utječe na njegov identitet, zbog toga što se na emocionalnoj razini povezuje s glazbom, njenom porukom i osjećajima koje prenosi. Povezavši se s određenom glazbom, pojedinac pomno promišlja o njoj i pamti elemente koji za njega imaju određeno značenje, na primjer znakovita poruka u tekstu, zanimljiva melodija koju do tada nije čuo ili ritam koji ga pokreće na djelovanje.

Znanstvenici i istraživači Gobet i Sala u svom opsežnom istraživanju „Cognitive and academic benefits of music training with children“ nisu uspjeli dokazati utjecaj glazbe na neglazbene, primjerice intelektualne sposobnosti, međutim autori tvrde da on zaista postoji, da se očituje kao podizanje samopouzdanja kod djece te znatno pridonosi učenju socijalnih vještina. Ta činjenica dokaz je o postojanju pozitivnog utjecaja glazbe na pojedinca, stoga glazba može pomoći društvu kao važan ili prijeko potreban element socijalizacije, posebice izdvojenih pojedinaca i grupa. To je razlog što upućeni inzistiraju na kvalitetnijem glazbenom obrazovanju, više aktivnosti povezanih s glazbom, kako bi se djeca i mladi što lakše socijalizirali. Trenutačna društvena klima prožeta je distanciranjem, fizičkim i socijalnim udaljavanjem, usprkos globalizaciji i naoko većoj povezanosti ljudi nego ikada prije. Česta je društvena pojava i ignoriranje ili isključivanje određenih pojedinaca i grupa što prerasta u društvene probleme. Marginalizacija drugačijih vrijednosti, stavova i oblika ponašanja zapravo je oblik diskriminacije, što se negativno odražava na emocionalno stanje pojedinaca i grupa. Nedovoljno jasnu sliku individualnog i društvenog identiteta pojedinac

ublažava izlaganjem glazbi, bez obzira na to bavi li se njome pasivno ili aktivno, zbog čega je potrebno dublje istražiti ovu temu. U razmatranju ovoga problema otvara se i drugo pitanje - koliko kvaliteta glazbe utječe na kvalitetu života pojedinca i grupa. O umjetničkoj vrijednosti glazbe uglavnom raspravljaju i odlučuju različiti glazbeni stručnjaci i članovi akademske zajednice, a kako je osobni doživljaj glazbe veoma raznovrstan, povezanost između ta dva elementa nije dokazana. Razlog tome može biti nedovoljan interes za promišljanje o njihovom odnosu i nedovoljna upućenost, posebice kod ispitanika bez glazbenog obrazovanja. Ponovno se nameće zaključak da je potrebno uvesti kvalitetnije i efikasnije glazbeno obrazovanje, ne samo u obrazovnim institucijama, već se predlaže pokretanje nove vrste organizacija koje će provoditi različite ciljne glazbene aktivnosti. One se odnose na uključivanje u organizaciju glazbenih koncerata, tečajeva sviranja različitih instrumenata ili poučavanja čitanja notnih zapisa svih dobnih skupina, a ne samo djece i mladih. Naposljetku, svi navedeni prijedlozi, kao i svi ostali oblici informiranja i upoznavanja glazbe koji nisu spomenuti, trebali bi biti dijelom kvalitetne i sveobuhvatne kulturne politike svih razina, od lokalnih do nacionalne. O kulturnoj politici nedovoljno se raspravlja, iako ona predstavlja temelj razvoja kulture svakog društva. Kulturna politika u Republici Hrvatskoj temelji se na izoliranim zakonima i pravilnicima te se predlaže sustavna analiza i stvaranje sveobuhvatne i jasne kulturne politike, s naglaskom na dijelovima koji se odnose na glazbenu kulturu i umjetnost.

Provedeno istraživanje o glazbenim preferencijama pojedinaca nije izravno potvrdilo pretpostavku da je razina kulture proporcionalna kvaliteti glazbe koju pojedinac sluša ili stvara kao što se nije nedvojbeno utvrdilo u kojoj mjeri glazba utječe na stanje uma slušatelja i u kojoj mjeri odražava stanje uma svojih autora i sredine u kojoj djeluju. Percepcija kulture nije se uspjela dovesti u korelaciju s glazbom koju pojedinac sluša, zbog prevelikih razlika pri odabiru glazbenog izričaja kod ispitanika. Iako gotovo svi ispitanici dijele naklonost prema bluesu, rock and rollu i jazzu, njihov interes za kulturu veoma se razlikuje. Budući da glazba pozitivno utječe na pojedinca i društvo, predlaže se daljnje istraživanje literature kao i dodatno opsežnije istraživanje glazbenih interesa radi utvrđivanja veza između vrste glazbe i ostalih interesa, odnosno percepcije važnosti kulture. Cilj je ovoga rada i nakana prijedloga za daljnje djelovanje ne samo objediniti relevantnu literaturu i istražiti glazbene preferencije u našoj sredini, nego i potaknuti kulturnu javnost da se uključi u stvaranje novih kulturnih programa na temelju kreativnih ideja, kako bi interes za sudjelovanje u kulturnom životu porastao i doveo do napretka.

SAŽETAK

Svrha istraživanja utjecaja glazbe na kulturni identitet je otkriti na koje načine i kolikom jačinom glazba može uzrokovati promjene u načinu razmišljanja, osjećajima i stavovima kod pojedinca. Cilj rada jest bolje razumijevanje važnosti glazbe u životu pojedinca te uvid u moguće utjecaje glazbe na identitet, kao što je utjecaj glazbe na samopouzdanje i socijalizaciju. Prikazana su teorijska dostignuća na ovom području, radovi i postavke sljedećih autora: Eagleton, Dobrota, Kušević, Krnić, Posavec, Tonković, Krolo, Marčelić. Provedeno je istraživanje o glazbenim preferencijama mladih Zadra. Metodom polustrukturiranoga intervjua pet ispitanika izrazilo je svoja stajališta vezana za njihov odnos s glazbom, što su potkrijepili primjerima, a rezultati su analizirani deskriptivnom metodom. Potvrđuje se tvrdnja da glazba prenosi važne poruke, pomaže pri usklađivanju osjećaja i vraćanju „ravnoteže“ u trenucima emocionalne slabosti. Raslojavanje društva podjelama na „mene“ i „tebe“ ili „nas“ i „vas“ dovele su do veće potrebe za glazbom koja nosi određeni značaj te ublažava i olakšava negativne okolnosti i situacije. Težnja za društvenim promjenama i prenošenje poruka najvažniji su načini utjecaja glazbe na pojedinca, a svijest o tome trebala bi potaknuti kulturnu javnost da se uključi u stvaranje novih kulturnih programa radi napretka zajednice.

Ključne riječi: Glazba, kulturni identitet, kulturna politika, glazbeni žanrovi, uloga glazbe

SUMMARY

Music as a reflection of cultural identity

The purpose of this research about the impact of music on cultural identity is to discover in what ways and to what extent music can cause changes in an individual's way of thinking, his/her feelings and attitudes. The aim of this paper is to better understand the importance of music in an individual's life and to gain insight into the possible influences of music on identity, such as the influence of music on self – confidence and socializing skills. Theoretical achievements, works and settings by the following authors are presented: Eagleton, Dobrota, Kušćević, Krnić, Posavec, Tonković, Krolo, Marčelić. Using the semi – structured interview method, five respondents expressed their views on their interrelation with music, illustrated by examples, and the results were analyzed by the descriptive method. Music conveys important messages, helps to reconcile feeling and restore “balance” in moments of emotional weakness. The stratification of society into such social strata as “me” and “you” or “us” and “them” has led to a greater need for music having a certain significance and alleviating negative circumstances and situations. Striving for social change and conveying messages are the most important ways music influences an individual.

Key words: Music, cultural identity, cultural policy, musical genres, role of music

LITERATURA:

Knjige:

1. ALTWAIJRI, A. O.: **Heritage and Identity**, Publications of the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organizational ISESCO, 1432, A.H./2011., A.D.
2. BITI, M., GRGURIĆ, D.: **Tvornica privida**, Adamić d.o.o. i Facultas, Rijeka, 2010.
3. EAGLETON, T.: **Kultura**, Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb, 2017.
4. GALL, Z.: **Glazbeni leksikon**, Marjan tisak d.o.o., Split, 2004.
5. HALMI, A.: **Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima**, A. G. Matoš d. d., Samobor, 1996.
6. HRASTE-SOČO, I.: **Hrvatska nacija kulture**, Leykam International, Zagreb, 2013.
7. KUNDERA, M.: **Nepodnošljiva lakoća postojanja**, Meandar, Zagreb, 2010.
8. LULL, J.: **Culture in the communication age**, Real M.: Cultural theory in popular culture and media spectacles, Routledge, London, 2011.
9. ROJKO, P.: **Glazbenopedagoške teme**, Zagreb, vl. naklada: Zlatar J., 2012.
10. SMILČIĆ, S.: **Bend (tinejdžerska pripovijest)**, Rijeka, Otokar Keršovani d.o.o., 1999.
11. ZLATAR, A., DRAGOJEVIĆ, S. (i dr.): **Menadžment umjetnosti u turbulentnim vremenima**, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.

Enciklopedije i leksikoni:

1. ANIĆ, V., GOLDSTEIN, I.: **Rječnik stranih riječi**, Novi Liber i Europapress Holding, Zagreb, 2017.
2. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2011., <http://struna.ihjj.hr/naziv/identitet/24724/> (10.02.2019.)
3. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020., <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=34151> (12.12.2019.)

Propisi

1. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019., <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=21895> (07.08.2019.)
2. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb, 2017., <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Novosti/Strate%C5%A1ki%20plan%20MK%202018.-2020..pdf> (25.07.2019.)
3. Zakon o autorskim pravima i srodnim pravima (NN 96/18), <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (25.07.2019.)
4. Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi (NN 38/2009), <https://www.zakon.hr/z/539/Zakon-o-financiranju-javnih-potreba-u-kulturi> (25.07.2019.)
5. Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (NN 44/1996), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1996_05_43_839.html (25.07.2019.)
6. Zakon o zakladi Kultura nova, (NN 90/2011), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_08_90_1920.html (01.08.2019.)

Rad u elektroničkom časopisu:

1. Blacking, J.: **The Value of Music in Human Experience**, Yearbook of the International Folk Music Council, Vol. 1, Cambridge University Press, 1969., str 34. <https://www.jstor.org/stable/767634> (07.03.2019.)
2. Brlobuš, K.: **Zašto samo glazba**, Novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost „Vijenac“, godište 16, broj 374, 2008., <http://www.matica.hr/vijenac/374/zasto-samo-glazba-4431/> (11.07.2019.)
3. Dobrota, S., Kušević, D.: **Glazbeni identiteti u kontekstu popularne glazbe**, Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke, Vol. 2, No. 2, 2009., str. 199., <https://hrcak.srce.hr/112448> (08.03.2019.)
4. Hall S., Du Gay, P.: **Questions of Cultural Identity**, SAGE Publications Ltd, London, 1996., Frith, S.: „Music and Identity“ str. 109.-110.,

- <https://pdfs.semanticscholar.org/397f/20ab16e293928bff4435ca2a5bb913acdb10.pdf>
(26.02.2019.)
5. Krnić, R.: **O kulturnoj kritici popularne glazbe**, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 15, No. 6 (86), 2006., str. 1132. <https://hrcak.srce.hr/18356>
(08.03.2019.)
 6. Labaš, D., Mihovilović, M.: **Masovni mediji i semiotika popularne kulture**, Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu, Vol. 2, No. 1, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., str.109.,
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=112136 (08.08.2019.)
 7. Posavec, S.: **Kultura i kulturna politika**, USIZ kulture grada Zagreba, Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 25, No. 3, 1988., str. 23., <https://hrcak.srce.hr/113642>
(07.08.2019.)
 8. Sala, G., Gobet, F.: **Cognitive and academic benefits of music training with children: A multilevel meta – analysis**, Memory & Cognition, 2020.,
<https://link.springer.com/article/10.3758/s13421-020-01060-2#citeas> (20.08.2020.)
 9. Seletković, T., Šimunović, Z. (i dr.): **Učenje i poučavanje glazbe u 21. stoljeću: glazba u kontekstu**, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol. 62, No. 3, 2016., str. 267., <https://hrcak.srce.hr/177068> (08.08.2019.)
 10. Šošić, T. M.: **Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled**, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 4, 2014., str. 834., <https://hrcak.srce.hr/129107>
(04.07.2019.)
 11. Tonković, Ž., Krolo, K. (i dr.): **Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra**, Revija za sociologiju, Vol. 44, No. 3, 2014., Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru, 2014., str. 289.-290. <https://hrcak.srce.hr/142945>
(08.03.2019.)
 12. Van Stekelenburg, J. :**Collective Identity**, „The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements“, John Wiley & Sons, Ltd, 2013., str. 1.,
https://www.researchgate.net/publication/319550464_Collective_Identity (01.03.2019.)

Institucionalne publikacije:

1. **Cultural policy - a preliminary study**, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1969., Pariz, str. 11.,
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001173> (25.07.2019.)
2. Barešić, A., Forenbaher, S. (i dr.): **Hrvatsko antropološko nazivlje**, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Terminološki rječnici Strune, knjiga br. 3, Zagreb, 2015., str.65.,
https://bib.irb.hr/datoteka/805760.Hrvatsko_antropoloko_nazivlje_2015.pdf (25.07.2019.)
3. Labus, M., Veljak, L (i dr.): **Identitet i kultura**, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 2014., str. 140. <https://hrcak.srce.hr/file/201454> (25.07.2019.)

Kvalifikacijski rad

1. Brekalo, I.: **Grčka svetišta**, Sveučilište J.J. Strossmayera, Osijek, 2015., str. 7.,
<https://repositorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A950> (21.02.2019.)
2. Horvat, V.: **Popularna i jazz glazba u Hrvatskoj od 1945. do 60-ih godina 20. stoljeća**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za povijest, Zagreb, 2014., str. 8.
https://www.academia.edu/11505872/Popularna_i_jazz_glazba_u_Hrvatskoj_od_1945_do_60_ih_godina_20_stolje%C4%87a (21.02.2019.)
3. Mihaljek, N.: **Novi val u glazbi kao odgovor na društveno – političke promjene u Jugoslaviji 1980-ih godina**, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb., 2015., str.21. <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9953/> (21.02.2019.)

Internetske stranice:

1. <https://www.billboard.com/articles/news/1044432/industry-legend-jerry-wexler-dies-at-91> (08.02.2019.)
2. <https://www.elemental.hr/tekstovi/elemental-sve-je-moje-tude/> (12.02.2019.)
3. <https://www.zamp.hr/o-nama/ovo-je-hds-zamp/pregled/439/tko-smo-mi> (01.07.2019.)
4. <http://www.tekstovipjesamalyrics.com/tekst-pjesme/61580-judette-u-mrak-feat-john-m-or-t-tekst-pjesme> (21.02.2019.)

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Glazbene preferencije mladih, str. 41.

Izvor: Tonković, Ž., Krolo, K., Marčelić, S.: „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra“, Revija za sociologiju, Vol. 44, No. 3, 2014., Zadar, str. 302–306.

PRILOG

Pitanja u intervjuu zahtijevaju konkretne i promišljene odgovore od ispitanika u vezi njihovih glazbenih preferencija, uloge i razloga slušanja glazbe, kao i važnosti kulture. Ona su usredotočena na dobivanje što je moguće više informacija od ispitanika o njihovim navikama i razlozima slušanja glazbe, kako bi se utvrdili čimbenici koji motiviraju osobu na odabir određene glazbe. Također, važno je ispitati i mišljenje ispitanika o utjecaju glazbe na njihov identitet, što će dati odgovor na najvažnije istraživačko pitanje koje se odnosi na povezanost identiteta i glazbe koja se konzumira. Pitanja su otvorenog tipa, što ispitanicima omogućuje veću slobodu izražavanja mišljenja, a ispitanik mora detaljno obrazložiti svoje odgovore te se na taj način dolazi do preciznih informacija i podataka.

Polustrukturirani intervju sadržavao je slijedeća pitanja:

1. Što slušate? (žanrovi, izvođači)
2. Koliko često i u kojim trenucima slušate glazbu?
3. Zašto slušate određenu glazbu, a neku drugu ne?
4. Što osjećate kada slušate glazbu?
5. Možete li povezati svoje raspoloženje s glazbom koju slušate?
6. Utječe li glazba na vašu osobnost? /Ako utječe, objasnite kako.
7. Koju ulogu glazba ima u vašem životu – aktivnu (bavljenje glazbom, pjevanje...) / pasivnu (slušanje)
8. U kojoj vam je mjeri važna kultura?/ Objasnite zašto.

9. Posjećujete li kulturna događanja?/ Koliko često i zašto?

10. Posjećujete li glazbena događanja?/ Koliko često i zašto?

11. Smatrate li da glazba spada u kulturnu baštinu?/ Objasnite zašto.

Transkript vođenih intervjua

V. H., 12. 02. 2019.

Trajanje intervjua: 10. 45 – 11. 20

Od žanrova najčešće sluša rock and roll, blues, ska, punk i jazz, ali se ne ograničava samo na njih. Cijeni i sluša glazbu i zvuk tamburaša Zvonka Bogdana jednako iskreno uživajući u njoj kao i žestokom zvuku Hladnog piva. Glazbu sluša zbog dobrog osjećaja koji ga tjera na kretanje i izražavanje kreativne energije. Važno mu je i tko izvodi glazbu koju sluša, kao i sposobnost glazbenika da prenese doživljaj pjesme od koje se čovjek naježi. Pri slušanju glazbe osjeća zadovoljavanje unutarnje potrebe za iskustvom koje mu glazba pruža. Glazbi je izložen svakodnevno, na radiju najčešće, ali isto tako kada odabire što će slušati, često čita tekstove u slučaju stranog jezika Pili lošeg zvuka, te pjeva, iako priznaje da nije posebno nadaren pjevač. Kaže da mu slušanje međusobno različitih, pa čak i suprotnih glazbenih žanrova omogućuje izražavanje različitih mišljenja i stavova. Kada mu nedostaje obitelj i emocije stežu grlo, pusti Zvonka Bogdana i „Rastao sam pokraj Dunava“ i prepusti se zvuku tamburice. Ima osobno iskustvo s „Mozart efektom“, kaže kako je kod njega taj princip uglavnom primjenjiv te daje vlastiti primjer pri repetitivnim i automatiziranim radnjama kada najradije sluša punk, zbog njegove brze i energične prirode, ali ga pri učenju izbjegava.

Odlaske na koncert ili glazbeni festival opisuje kao cjelinu koja se sastoji od upoznavanja i druženja s ljudima, slušanja glazbe i plesanja te tvrdi da odlazak na koncert može biti doživljaj za svih pet osjetila – dodir: ljudi u publici, miris: parfemi, cigarete, znoj, okus: alkoholna pića, sokovi, hrana; vid: svjetlosni efekti, šarolika publika; sluh: GLAZBA!

Kad je u pitanju kvaliteta glazbe i koja je glazba vrijedna slušanja, dao je usporedbu današnje popularne glazbe u Hrvatskoj i alternativne te istaknuo da popularna glazba može biti kvalitetna, ali osoba mora biti dovoljno kritična kako bi u glazbi, koja mu se osobno možda ne sviđa, uspjela naći određenu kvalitetu i mora imati „slušalačko“ iskustvo u smislu opsega i opće spoznaje o glazbi.

Popularne i komercijalne pjesme ne smatra kvalitetnom glazbom, zbog nedostatka dubine u tekstovima i komercijalnom „štampanju“ pjesama. Broj prodanih izdanja također ne smatra dobrim mjerilom kvalitete glazbe. Ako neki popularni izvođač i dobije glazbenu nagradu, smatra da to ne odražava kvalitetu izvođača ili pjesme, već glazbene produkcije.

Na strani alternativne glazbe spominje Hladno pivo i njihovu pjesmu „Zimmer frei“ u kojoj je na ironičan način komentirana situacija u državi kao zemlji ovisnoj o turizmu, kombinirajući blago izrugujući tekst sa živahnim i brzom melodijom. Kao konkretan primjer navodi dio teksta koji pjevač Mile Kekin izvodi na njemačkom jeziku predstavljajući meni u restoranu: „... Wie zum Beispiel, čevapčići mit ajvar, ražnjići mit und ohne ajvar, pljeskavica, und natürlich Spezialität des Hauses Wienerschnitzel, guten Appetit!“ Kaže kako je ovo pravi primjer ironije s obzirom da većina restorana na hrvatskoj obali u svojoj ponudi ima upravo ova jela.

Drugi primjer je pjesma istog benda, „Šamar“ u kojoj je tekst nadahnut nasiljem nad ženama, što je veliki problem u društvu. Tekst je nastao jer je Mile bio zgrožen saborskom raspravom na temu položaja žena u Republici Hrvatskoj, a pjesma je bila nagrađena s pet Porina. Takvu vrstu glazbe smatra kvalitetnom jer tjera na razmišljanje i promjenu te progovara o društvenim problemima kao što su siromaštvo, korupcija, socijalna politika i politika općenito, homoseksualnost ili religija.

Punk ga je oblikovao kao tinejdžera i pomogao mu stvoriti mišljenje, ostati na dobrom putu u odrastanju i naučio ga otvorenosti i toleranciji.

Na kulturna događanja ide otprilike jednom godišnje, zbog cjenovne neprihvatljivosti i manjka sadržaja koji ga zanimaju i koje su vrijedne visoke cijene.

Što se tiče baštine, smatra da glazbeno djelo, održi li se u kulturi duže vrijeme i posjeduje li određenu kvalitetu i vrijednost, treba sačuvati kao dio baštine i prenijeti budućim generacijama.

B. M., 13. 02. 2019.

Trajanje intervjua: 16. 05 – 16. 30

Glazbu sluša svakodnevno, od trenutka kad otvori oči dok ne ode spavati, stalno je prisutna. Općenito sluša jazz, blues, rock and roll i iz ovih žanrova izvedene žanrove poput reggaea i folk-metala, koji posebno cijeni zbog kombinacije metal-glazbe i elemenata narodne baštine, odnosno folklor.

Glazbu često sluša dok radi, jer mu daje poticaj i motivaciju i čini posao manje dosadnim. Jazz voli slušati u situacijama kada je tužan ili neraspoložen jer tvrdi kako ga zvuk saksofona posebno smiruje i opušta.

Tijekom osnovne i srednje škole bio je izložen slušanju narodne glazbe pa se svojim glazbenim preferencijama isticao. Dodaje kako je čvrsto uvjeren, zbog vlastitog iskustva, da narodnjaci „zatupljaju“ te ne vode ničemu, jer vidi da mu se ponašanje promijenilo od kad nije u tom okruženju.

Iako je glazba ranije u životu bila prisutna, nije ju doživljavao kao nešto veoma važno, već sredstvo za zabavu na izlascima. Otišavši u Kanadu na rad, otkrio je potpuno novi svijet glazbe, upoznao novu i drugačiju glazbu, naučio je glazbu shvatiti. Posjetio je glazbene festivale i koncerte za koje kaže da su mu ostali duboko urezani u sjećanje. Uz pomoć nove glazbe koju je otkrivao shvatio je da mu se proširuju vidici i postaje verzija sebe koja mu se više sviđa.

Posjetio je i nekoliko većih koncerata, kao što su Metallica, Bajaga, Riblja Čorba, Mumford & Sons, Partibrejkers i Van Gogh, od kojih izdvaja koncert u Kanadi benda Mumford & Sons zbog nevjerojatno velikoga broja ljudi koji su prisustvovali koncertu. Doživljaj tako velikih koncerata kviri mu prevelika gužva pa ih zato i ne posjećuje toliko često, a spomenuo je i profil ljudi koji dolaze na koncerte. U Hrvatskoj je publika dosta ujednačena i usklađena, većina ima sličan način odijevanja i stil, dok je u Kanadi

potpuna suprotnost te navodi kako ga je oduševila činjenica da svi ti, međusobno potpuno različiti ljudi, dolaze na isto mjesto, a nema prepirki, svađa ili tučnjava, što se ne može reći za koncerte na našim prostorima.

Kulturna događanja ne prati dovoljno, kaže kako se često dogodi da negdje isplanira otići, ali se nešto izjalovi, a s obzirom na to da u Zadru ne živi dugo, ne poznaje dovoljno ljudi koji bi ga uputili na eventualna događanja koja bi ga zanimala.

Rock-glazba ima tekstove koji predstavljaju umjetnost te smatra kako bi ju bilo vrijedno sačuvati za buduće generacije.

L. J., 13. 02. 2019.

Trajanje intervjua: 11. 15 – 12. 15

Sluša sve podvrste rock and rolla, metala, punka, ovisno o periodu života. U osnovnoj školi to je bio klasični rock and roll, srednju školu prošao je s Panterom i AC/DC, ali i techno-glazbom koju su slušali svi njegovi prijatelji, a danas ima nekoliko desetaka CD-a punih techno glazbe iz razdoblja od 2000. do 2005. godine. Nakon nekoliko godina R&B faze uz Destiny's Child, Ashanti, Pink i Jamiroquai, vratio se metalu u kasnim dvadesetima i to kako ga opisuje, „onom groznom, što nema smisla“, a to je bio death core. Zadnjih godina sluša progressive metal i bendove Tesseract, Meshuggah i Soundgarden, za koji mu je žao što ga nije prije otkrio. Za sebe misli da odrasta par godina prekasno pa je to razlog zašto kasni i s otkrivanjem glazbe.

Kako posljednjih desetak godina najveći dio vremena provodi u autu, često sluša radio, a kao jednu od radijskih postaja s kvalitetnim sadržajem spominje Otvoreni radio koji je volio slušati do prije par godina, dok nije postao komercijalan. Također, kad je u pitanju kvaliteta glazbe na radijskim postajama, ističe radio Biograd na Moru i 057 radio. Posljednjih pet godina isključivo sluša glazbu koju sam izabire i koju voli slušati.

Unatrag 30 godina aktivno prati glazbu i glazbena kretanja, uglavnom u svjetskoj glazbi, i kaže da se naslušao „svega i svačega“. U glazbi uvijek traži nešto novo, zanimljivo i drugačije, a svoju potragu fokusira na glazbu koja na njega ostavlja dubok dojam. Voli naići na bend koji određeni žanr uspijeva obući u novo ruho, bila to

zanimljiva dionica bubnjeva ili bas gitare, ali mora donijeti svježinu i novu perspektivu žanra. Kao primjer navodi produkcijski duet pod nazivom The Neptunes iza kojeg se kriju Pharell Williams i Chad Hugo, čije su produkcijske vještine prepoznali i odlučili iskoristiti NSYNC, Justin Timberlake i Timbaland i svojoj glazbi dodali njihov pečat.

S obzirom na to da aktivno piše, svira i sluša glazbu, vjeruje da mu to pomaže održavati pravilnu funkciju mozga. Ne misli da ga je glazba promijenila karakterno, ali je bavljenje glazbom oblikovalo njegov život, s obzirom da je aktivni glazbenik te svira bas gitaru u zadarskom alter-rock bendu „Scarlet Notes“. Kaže da je sviranje glazbe dosta naporan umni rad koji zahtijeva puno vježbe, posebice kod učenja novih pjesama. Pri učenju nove pjesme pokušava reproducirati tonove koje čuje, manje ili više uspješno, igra se s nižim ili višim tonovima sve dok ne pogodi onaj koji treba i tada nastavlja vježbati dok svaki ton ne bude točno odsviran. Rješavanje „glazbenih“ problema smatra vrlo korisnim alatom koji usput čovjeka održava u formi. Iako je glazbenu školu pohađao svega nekoliko godina i svirao klarinet, kaže kako se za gitaru odlučio zbog majčinog rođaka koji mu je i poklonio prvu gitaru, iako je imala samo tri žice i nije se mogla „naštirati“. Bez obzira na loše stanje počeo je učiti svirati. Nije vrhunski svirač gitare, ali uspio je naučiti onoliko koliko mu treba. Nakon srednje škole i osamostaljivanja, priuštio si je novu električnu bas - gitaru i pojačalo, a kasnije se kolekcija postupno širila do današnjih nekoliko električnih bas-gitara i pripadajuće opreme. Voli svirati jer ga to opušta, trajno učenje nečeg novog i isprobavanje veoma ga zabavlja pa sviranje uspoređuje s aktivnostima koje ljude ispunjavaju, primjerice rješavanje križaljki ili bavljenje sportom. Nastupe pred publikom doživljava pomalo stresno i prije samog nastupa često zna imati tremu, ali kada počne svirati i dobije pozitivnu povratnu informaciju od publike, jedino o čemu razmišlja je činjenica da radi nešto što je dobro i u tom osjećaju istinski uživa.

Kulturu smatra jedininm što čovjek zapravo ima, a pod tim pojmom podrazumijeva sve oblike umjetnosti. Kultura i umjetnost važni su mu zbog mogućnosti pogleda u tuđi i drugačiji svijet. Osim glazbene, ne razumije se dovoljno u druge umjetnosti, ali misli da ima oko za prepoznavanje onog nečeg kvalitetnog i dobrog u određenom umjetničkom djelu. Izuzetno se divi slikarstvu i sposobnosti umjetnika u dočaravanju određenu atmosferu i percepciju svijeta u djelu. Inspiraciju traži u svim oblicima

umjetnosti jer tvrdi da je ključno upoznavanje što više različitih oblika svih, a ne samo glazbene umjetnosti, kako bi poslužili drugima kao motivacija za stvaranje i kreativnost. Spominje i važnost motiviranja djece u bavljenju nekim oblikom umjetnosti, kako bi jednog dana ta djeca mogla učiti svoju djecu slikati, pisati, plesati, svirati ili pjevati. Važno je širiti umjetnost i kulturu koliko god je moguće, jer uvelike obogaćuje čovjekov život i razvija se lančanom reakcijom. Također smatra kako bez kulture čovjeku zapravo ne preostaje mnogo u životu, a gledanje televizije, uplaćivanje listića u kladionici i odlazak na posao ne vidi kao bogat i zanimljiv život.

Kulturna događanja posjećuje povremeno i to uglavnom izložbe ili povremeno predstavljanje knjige. Koncerte posjećuje relativno često i trudi se otići na što više koncerata bendova koji ga zanimaju. Voli ih posjećivati u društvu, iako nije rijetkost da sam pohodi određene koncerte. Kada je u inozemstvu, voli ići u muzeje i obići ih što više, a posljednji put posjetio je muzej Belvedere u Beču i pogledao Klimtova umjetnička djela.

Glazbu doživljava dijelom baštine jer ju smatra nasljeđem jednako kao književna ili likovna djela. Smatra da se glazba mora sačuvati za budućnost jer će služiti kao temelj i nadahnuće za stvaranje novih glazbenih oblika. Ne smatra da sva glazba može postati baštinom i daje usporedbu s tisućama književnih djela koja nikad nisu pročitana, nisu bila dugog vijeka, od kojih je samo nekolicina ostala kao nasljeđe, ali to ne znači da ona nisu napisana. Najkvalitetniji primjerci umjetnosti ostaju, jer ih njeguje vrijeme. Oni se gledaju, čitaju i slušaju sto ili dvjesto godina kasnije, dok ostale vrijeme zaboravi. Također naglašava kako je važno znati da je nemoguće stvarati remek-djelo za remek-djelom, jer između njih mora nastati određena količina „škarta“. Na vlastitoj se koži uvjerio u istinitost toga da vježba čini majstora jer i od pisanja „glupih“ melodija ponekad zna nastati kvalitetna pjesma.

Intervjui vođeni elektroničkom poštom:

M. K., 08. 03. 2019.

Trajanje intervjuja: 20.10 – 20. 40

Što slušate?

Širok je raspon glazbe koju slušam, ali može se odrediti u žanrovskim koordinatama blues – rock – jazz te svim pripadajućim podvrstama. S obzirom na to da već deset godina s kolegom uređujem i vodim emisiju Blues Bar na Radiju 057 u Zadru, slušanje glazbe je i traganje za novim izvođačima, koncertima, albumima, novim glazbenim izrazima i uzbudljivim izvedbama, uz neprestano "kopanje" i proučavanje ostavštine starih blues i jazz-izvođača. Ako trebam izdvojiti neke bendove, recimo da je moj glazbeni put krenuo u onom trenutku kad me prvi put "pogodio blues" kojega je izvodio Muddy Waters, Howlin Wolf, Willie Dixon, a onda i progresivni bluesrock Jimija Hendrixa, Johnnya Wintera... Trenutak u kojemu na gramofon stavljam ploču Jimija Hendrixa Band of Gypsies ostao je zauvijek u mojoj memoriji jer se način slušanja i doživljaja glazbe preslušavanjem tog albuma zauvijek promijenio. Uz čitav niz blues, rock i jazz bendova iz ere 70-ih godina koji su imali najveći utjecaj na moj glazbeni razvoj, izdvojio bih grupe Allman Brothers band i Grateful Dead, začetnike američke jam-scene još u 60-im godinama, čija je glazbena filozofija bila u slobodnom glazbenom stvaranju i muziciranju i pokušaju ostvarenja umjetničke i svake druge slobode. Nakon bluesa i rocka, velika preokupacija postala je jazz - glazba koju smatram najvećim umjetničkim dosegom popularne glazbe uopće. Ako je rock snaga, a blues osjećaj, onda je jazz imaginacija, maštovitost... Veliki utjecaj na mene ostavila je glazba Milesa Davisa. Trenutak u kojemu smo u emisiji Blues Bar pustili njegovu ploču Bitches Brew utjecala je na daljnji tijek i same emisije u smislu slobodne, umjetničke prezentacije glazbe, bez ikakvih ograda i ograničenja. Što trenutno slušam? Već neko vrijeme proučavam etno-jazz izvođače iz čitave balkanske regije (Hrvatska, BiH, Srbija, Makedonija...) koji unatoč granicama između nekadašnjih republika, međusobno surađuju i utječu jedni na druge.

U kojim trenucima najčešće slušate glazbu? Što osjećate dok slušate glazbu?

Glazbu slušam kad god mogu. U automobilu dok vozim djecu u školu i na trening ili na putovanjima, dok trčim na banini, dok hodam gradom na posao (preko slušalica i mobitela), preko laptopa dok nešto pišem, a najradije u svom dnevnom boravku, na ozvučenju iz 80-tih godina, gdje je zvuk najbolji i kad se mogu potpuno prepustiti glazbi (mada su to rijetki trenutki). Važan dio slušanja glazbe je odabir i priprema materijala za emisiju Blues Bar i potom tijekom emitiranja emisije uživo. Dok slušam glazbu, osjećam veliko životno nadahnuće. Nekad je to osjećaj sreće, nekad sjete, nekad je to ushićenost, nekad melankolija... Ali uvijek su to intenzivni osjećaji životnog nadahnuća sa svim osjećanjima koje on nosi. Također mi glazba pobuđuje maštovitost. Zapažam slike i detalje u okolini, boje i prizore u prirodi, čula postaju izoštrijenija i intenzivnija, a sve to samo zbog glazbe.

Zašto slušate određenu glazbu, a ne druge žanrove?

Kao mlađi i s manje slušalačkog iskustva, lako bih odbacivao neke izvođače, pa i glazbene žanrove, iako ih možda i ne bih toliko poznavao. Činio sam to više temeljem preduvjerenja, nego znanja. Što sam postajao naslušaniji i stariji, počeo sam sve manje odbacivati, a sve više uvažavati razne izvođače i glazbene stilove. Slušam jazz, blues i rock jer me ta glazba nadahnjuje, ali uživam i u world-music, etno-glazbi, countryfolk izvođačima, reggaeu, klasici, pa čak i u kombinacijama elektroničke i organske glazbe... Granice mi otprilike prestaju kod hip-hopa i hardcore-metala, mada uvažavam i tu glazbu, ali se ne mogu toliko poistovijetiti s njom. Poštujem i kvalitetnu pop-glazbu, izvorne klapske vokalne izvedbe, volim sevdah, orijentalne izvedbe, folkorne izraze raznih zemalja. Ne mogu slušati tzv. narodnu muziku (novokomponirane cajke) jer je trivijalna, a estradni mainstream (domaći i strani) me ne uzbuđuje, osim možda ponekih rijetkih iznimki.

Što za Vas glazba predstavlja?

Najvažniji oblik umjetnosti, ritam života, nadahnuće.

Koliko je zastupljena u vašem životu?

Jako puno, bez obzira radi li se o slušanju glazbe, odabiru za emisiju ili posjećivanju koncerata. Okruženi smo glazbom, a u mom slučaju, sebe okružujem glazbom koja mi je bitna i koja za mene znači životni "začin".

Možete li zamisliti život bez glazbe, bez sviranja ili slušanja?

Mogu zamisliti takav život, kad bi se nekim lošim spletom okolnosti (zdravlje i sl.) stvorile okolnosti da se glazba ne može slušati. Trebalo bi i tada živjeti, ali mi se iz sadašnje perspektive čini da bi takav život bio siromašniji za sve one doživljaje koje glazba omogućuje. Život je najdragocjeniji, a s glazbom je još ispunjeniji.

Možete li povezati svoje raspoloženje s glazbom koju slušate?

Mogu. Ovisno o raspoloženju, mogu birati i glazbu za slušanje. Samo to ne znači uobičajene obrasce prema kojemu blues slušam kad sam tužan ili rock kad sam veseo. Naprotiv, blues za mene ne označava u pravilu nikad tugu, već "mojo", "mood", nešto kao osjećaj, nadahnuće za nešto dobro. James Brown je životni ritam za gibanje kroz dan, Grateful Dead je "stanje", zvučna bestežinska plovidba, John Coltrane je putovanje u nepoznate i duboke sfere doživljajnosti svijeta, Muddy Waters je ogoljena životna istina, Curt Cobain je krik otuđenosti, težnja prema slobodi...

Na koji način glazba utječe na vašu osobnost?

Mislim da je glazba dosta utjecala na moju osobnost. Postao sam istančaniji za umjetnost, otvoreniji prema ljudima i drugim kulturama, ali i zatvoreniji prema utjecajima koji mogu ugrožavati moj intimni umjetnički svemir. Ne volim npr. agresivne navijačke skupine u sportu, nacionalizam, rasizam, fašizam, primitivizam, nasilje. Jednako mi je drag crni ili bijeli čovjek, ne dijelim ljude prema nacijama, spolnoj orijentaciji, materijalnom statusu. Je li glazba na to utjecala? Ako je jedan od najvećih ljudi na svijetu za mene Jimi Hendrix ili Miles Davis... sigurno je da je i glazba utjecala na takav odnos prema svijetu koji me okružuje.

Sudjelujete li u glazbi aktivno ili pasivno? Objasnite.

Postoje dva načina slušanja glazbe, aktivno i pasivno. Pasivno slušanje je kad se glazba u pravilu konzumira samo kao zabava, za popunjavanje zvučne kulise ili zbog pomodnosti i pripadanja nekim skupinama. Aktivno slušanje je nešto drugo. Kod aktivnog slušanja glazbe osjetila se otvaraju prema čitavoj zvučnoj slici. Kad aktivno slušate bend, možete raščlaniti čitavu zvučnu sliku na pojedinačne instrumente pa ih svakog za sebe slušati pojedinačno. Možete potom opet sastaviti sliku pa čitav zvuk slušati zajedno, možete prepoznavati u muziciranju stanja ili prenesena osjećanja glazbenika, možete pratiti utjecaje u njegovoj glazbi, a možete se jednostavno prepustiti da vas glazba prenese u neka stanja i osjećanja i da vam prenese poruku koju nosi. To aktivno slušanje glazbe nije se dogodilo odmah. Kao mlad, glazbu sam slušao na pasivan način i nije utjecala na mene kao aktivan način koji se dogodio s već ispričanom epizodom "pogađanja" bluesa u glazbena osjetila.

Što vas je motiviralo za bavljenje glazbom?

Motiv za bavljenje glazbom, u prvom redu u emisiji Blues Bar, ali i povremenim sviranjem usne harmonike, bio je – prenošenje poruke. Šteta je ne pustiti nekome dobar bend i album, ako se u njemu osjeti energija i umjetnička vrijednost, dok je sviranje čisti gušt i zadovoljstvo, a još je ljepše kad se glazba sluša i svira u društvu.

Ako svirate neki instrument, zašto ste ga izabrali i koliko dugo svirate?

Usnu harmoniku sviram amaterski i otkrio sam je slušajući je u bluesu. Potom sam se i sam okušao u sviranju jer me privlačio zvuk usnjaka u bluesu, pa čak i u rocku. Zadnjih godina sviđa mi se i zvuk usne harmonike u jazzu te sam osim dijatonske usne harmonike koja je više prisutna u bluesu i rocku, počeo proučavati i kromatsku usnu harmoniku koja se svira u jazzu.

Koliko je kultura važna u Vašem životu?

Kultura je za mene važna. Kultura određuje naš osobni identitet i odnos prema svijetu, određuje naš životni sukus i bitna je odrednica koja definira naše živote i nas kao osobe u svijetu u kojemu živimo. Doprinos kulturi nije samo stvaranje u kulturi već i sudjelovanje u njenom praćenju i slušanju.

Objasnite svoj odnos prema glazbenim događanjima, iznesite svoje mišljenje o njima.

Posjećujem uglavnom u Zadru koncerte rock, blues i jazz-glazbe, čak i klasične glazbe. Kvalitetni programi mogu se povremeno pratiti u HNK-u i Kneževoj palači, zatim na ljetnim Jazz i blues-festivalima te u klubovima, kafićima i udrugama kao što su Nigdjezemska, D8 rock caffè, klub Arsenal. Cijene glazbenih događanja nisu velike, ali su događanja dosta rijetka, a kvaliteta organizacije ovisi. U institucijama (HNK...) je kvalitetnija, dok je u caffè-barovima skromnija.

Posjećujete li kulturne institucije?

Posjećujem izložbe fotografija jer me umjetnička fotografija i prije privlačila, a zadnjih godina privlači me i slikarstvo što također mogu pripisati utjecaju glazbe, jer sam na slikarstvo počeo gledati na način na koji slušam glazbu. Netko u slici vidi samo prizor koji je naslikan ili boje koje prikazuje, a netko vidi kroz kompoziciju i slojeve boje umjetnikova stanja i razmišljanja, osjeća je koje proizvodi tom slikom... Zanimljivo je da sam izgubio interes za teatar kojim sam se (amaterski) bavio u mladosti. Više me privlači dobar koncert, nego kazališna predstava.

Koliko često posjećujete kulturna događanja? Zašto?

Volim umjetnost, mislim da me obogaćuje kao čovjeka, a najbolje je doživjeti

neposrednim kontaktom kao što su koncerti uživo ili izložbe slika.

Što mislite o vezi glazbe i baštine?

U baštinu spada sve ono izvorno što kraj u kojemu živimo ostvaruje kroz glazbene izraze, forme i skupine. To može biti klapska pjesma, ali može označavati i izvorni utjecaj na blues, jazz ili rock-izraz. Mislim da je u tome važan kriterij da izraz ima umjetnički domet, bez obzira kojemu žanru pripada.

Koja vrsta glazbe pripada baštini i zašto?

Mislim da sam to već odgovorio. Estradu ne smatram baštinom jer su lakoglazbene note osmišljene samo za puku zabavu, a to po mom mišljenju ne označavaju glazbenu baštinu. Pučki napjevi nekog zadarskog kraja, pak, važan su dio glazbene baštine. Izvorni utjecaj iz zadarskog kraja prenesen na umjetnički način u jazz, blues ili rock, jesu po mom mišljenju glazbena baština.

A.P., 04. 03. 2019.

Trajanje intervjuja: 11. 40 – 12. 15

Što slušate?

Kada bi odgovor trebao sadržavati jednu riječ i jedan pravac onda bi to, uopćeno naravno, bio jazz.

Širi odgovor bio bi glavnina njegovih rukavaca i podstilova: blues kao ishodište jazz-a i općenito moderne glazbe, američka jam-scena, afro-beat, funk, soul, bluegrass, dio country scene... Krenem li dalje nabrajati popis će se odužiti, ali ne zbog pukog nabiranja, nego iz uvjerenja da je moj današnji glazbeni stav sugestija svih navedenih (i nekoliko izostavljenih) žanrova ili podžanrova.

Bendove i izvođače je, mislim, nezahvalno isticati jer ćeš uvijek nekog zaboraviti. Zato ću nabrojati nekoliko imena koja su zbog autorskog rada i, možda još važnije, glazbene i životne filozofije, na mene najviše utjecala.

Jimi Hendrix, ali ne Hey Joe Hendrix, nego najviše onaj iz zadnje faze karijere i albuma Band of Gypsys. Jimi je moja prva poveznica između zemaljskog bluesa i putovanja psihodelije i jama. Slušao sam ga oduvijek, a počeo razumijevati tek u tridesetim. Jimi je u svom bluesu zapravo eklektičar i nastavljač tradicije Roberta Johnsona, Muddy Watersa, Alberta i Freddie Kinga... Zato sam počeo popis s njim, a ne s blueserima.

Sljedeće veliko ime su Jerry Garcia i njegovi Grateful Dead. Folk, bluegrass, country, blues, psihodelija ili jazz, nema što nisu svirali i ponovo istraživali uz neizostavan osobni trag. Zašto bi npr. tradicionalni američki napjev trajao dvije minute, ako u njihovom čitanju ima mjesta za 20 ili 25 minuta, bez ponavljanja. Drugačija filozofija glazbe i poimanja života, a proizlazi iz stava da sve radiš onako kako osjećaš. Da mi ih je netko preporučio u ranim dvadesetim i s malo glazbenih utakmica u nogama, glatko bih ga odbio. Iz neznanja. Zato, hvala ti Mišel (M. Kalajzić, Blues Bar)!

Treći od velike četvorke je Frank Zappa. Inovator i sintetizator, luđak (ne budala). Genijalac! Ako te zanima, proučavaj. Materijala ima dovoljno.

I na kraju John Coltrane. Stepenicu iznad konkurencije jer je bio utjelovljenje potrage za duhovnim u glazbi. To se itekako osjeti slušajući ga.

U kojim trenucima najčešće slušate glazbu? Što osjećate dok slušate glazbu?

Slušam ovisno o poslu i privatnim obvezama. Trenutno zbog malog djeteta ne onoliko koliko bih htio, ali zbog Blues Bara svakako odvojim par sati tjedno. Ako nemam vremena prije, onda navečer kada sve utihne. Pasivno slušanje u autu namjerno ne navodim jer to ne bih nazvao slušanjem u punom smislu, osim u slučaju dužeg i solo putovanja. Gradska vožnja i intenzivno slušanje ne idu skupa. Slušajući, gotovo uvijek osjećam zadovoljstvo, jer sam prethodno sebi ugodio izborom žanra ili izvođača koji će mi potencijalno odgovarati. Pasivno slušanje ili neizbježno slušanje poput ulaska u trgovački centar u kojem nešto šuška sa zvučnika mogu izazvati ravnodušnost jer se nakon godina prakse valjda mogu isključiti.

Zašto slušate određenu glazbu, a ne druge žanrove?

Određena glazba je izazov i vjerojatno će ispuniti moje slušačke ambicije, a druga vjerojatno neće. Određena glazba me privlači i zato jer amaterski svirajući gitaru znam

koliko treba raditi da bi dosegao određenu razinu i onda virtuoznost i emociju, energiju i stav prenio dalje.

Određenu glazbu nakon intenzivnog slušanja ostavim neko vrijeme po strani, da bih joj se ponovo vratio. Uglavnom spontano, bez nekog plana. Glazba koju ne slušam je potencijalna glazba koju ću slušati i to me veseli. Nikad ne reci nikad, iako nekim stazama vjerojatno neću gaziti.

Što vam glazba predstavlja?

Veliki dio života i afirmaciju dijela mladenačkih snova. Kako sam naveo u uvodu, kourednik sam i voditelj emisije Blues Bar na zadarskom Radiju 057 koja se emitira 10 godina. Žanrovski neopterećena i neopterećena kanonima medijske struke emisija me glazbeno ispunjava i omogućila mi je da se (glazbeno) razvijem daleko više nego bih vjerojatno bio da sam ostao hobi-slušatelj. Od nekih izvođača i primjera iz njihovih biografija dade se naučiti i puno životnih lekcija.

Koliko je glazba zastupljena u vašem životu?

Dosta. Ali nikad dovoljno.

Možete li zamisliti život bez glazbe, bez sviranja ili slušanja?

Teško, ali opet ovisi o kontekstu. Lako je iz ove perspektive reći, ali da postavimo ultimatum umirućem čovjeku-glazbeniku: glazba ili zdravlje? Većina bi odgovorila isto. I ja sam ovdje većina.

Možete li povezati svoje raspoloženje s glazbom koju slušate?

Gotovo nikad to nije negativna emocija, ali one se svakako razlikuju ovisno o načinu i intenzitetu slušanja. Preslušavanje je O.K., međutim slušanje na način da pokušavaš čuti je iskustvo za sebe. Dogodi se onda tako da slušaš uživo Medeskija, Scofielda, Martina i Wooda i doživiš emociju koju bi sažeto opisao glazbenom levitacijom. Tu si, u prvom redu ispred majstora, možeš ih dotaći, ali zapravo si iznad cijele kulise. Znam kako zvuči, ali nisam bio pod utjecajem ničega (smijeh) i zapravo ne preporučam nikakve stimulanse za slušanje glazbe. Za doživljaj glazbe moja je preporuka kao i policije za vožnju: ne više od 0,5 promila. Efekt je kasnije puno bolji, ali trebaš prethodno naučiti slušati.

Na koji način glazba utječe na Vašu osobnost?

Blagonaklono, nadam se (smijeh). Vjerojatno joj dugujem i više nego što mislim jer je od početka formativnih godina stalno uz mene i zapravo sam mnoge situacije i ljude doživio i upoznao zahvaljujući glazbi.

Sudjelujete li u glazbi aktivno ili pasivno? Zašto?

Aktivno kroz emisiju Blues Bar i do nedavno organizaciju koncerata pod istim imenom. Za nastavak odgovora i ujedno zaključak citirat ću Caneta iz Partibrejkersa koji kaže: „Muzika je vitalitet, ako hoćeš da si živ, slušaj muziku!“

Što vas je motiviralo za bavljenje glazbom?

Glazbom se bavim na način da je javno puštam, kroz radijsku emisiju. Motiv je bio prenijeti doživljaj glazbe i razgovore o glazbi malo široj publici od ekipe na studentskom tulumu. Ideja je bila stvoriti emisiju o ničemu, nešto kao Seinfeld show, ali u kojoj se pušta kvalitetna glazba.

Ako svirate neki instrument, zašto ste ga izabrali i koliko dugo svirate?

Ovdje sam klasični stereotip i odgovor je gitara. Gitara zato što su kroz odrastanje moji heroji bili likovi poput Hendrixa ili danas već zaboravljeni lokalni junaci koji su znali svirati iza leđa ili zubima. Bili su moćni kao i Zagor i Tex Willer.

Koliko je kultura važna u Vašem životu?

Najprije glazbena, što se može zaključiti iz prethodnih odgovora, a ostale oblike nastojim ugurati što više. Priznajem, često bez većeg uspjeha jer proletarijat i veća konzumacija kulturnih sadržaja ne idu skupa. Da bi se potpuno posvetio kulturi, trebaš se, valjda, odreći materijalnog. Ja, odnosno moja familija, na to nismo baš spremni.

Objasnite svoj odnos prema glazbenim događanjima, iznesite svoje mišljenje o njima.

Posjećujem uglavnom koncerte u lokalnim klubovima kojih je u zadnje vrijeme u Zadru nažalost sve manje. Od početka recesije Zadar je bio sjajno mjesto za svirke s dosta izbora žanrova i lokacija. Kao da je ekonomska kriza tada probudila umjetnost, no

povratkom nešto stabilnijih egzistencijalnih uvjeta glazba (barem rock) ponovo se vraća u podzemlje. Koncerte cover-bendova ne računam pod scenu.

Posjećujete li kulturne institucije?

Vidi odgovor na pitanje o kulturi.

Koliko često i zašto?

Zato jer kultura i umjetnost stvarno oplemenjuju. Iako ovo jest otrcana fraza, ako doživiš barem dio umjetnikove ideje, bez obzira glazbene, likovne ili književne, bogatiji si za fenomenalno iskustvo. Ako i nisi shvatio onako kako je autor zamislio, ali si uvjerenja da si shvatio – opet dobro. Zapravo odlično, dok je god osjećaj pozitivan ili te navodi na još sličnih sadržaja.

Što mislite o vezi glazbe i baštine?

Sve što čujemo u glazbi je baštinjenje nečeg. Makar se radilo o najmodernijem pravcu ili posljednjoj pjesmi objavljenoj na nekoj od internetskih platformi. Svatko tko se dotakne glazbe prethodno ima utjecaj na svoj rad i stil izraza. Ako je to npr. baština u užem smislu poput etno/folk motiva u glazbi – super. Samo da je originalna u tom ponovljenom čitanju, a ne da se radi tek o citiranju. Baštinjenje uz inventivnost ima prolaz.

Koja vrsta glazbe pripada baštini i zašto?

Glazba je jedan od najvećih dijelova baštine, zvučna kulisa cijele povijesti. Skoro nema ljudske aktivnosti bez glazbe. S njom se doslovno rađamo i umiremo. Takva nematerijalna baština je neprocjenjiva i dokazano odolijeva zaboravu. Jedna je od najvećih ljudskih konstanti, bez obzira na godine, stoljeća, rase ili različite opredijeljenosti.

ŽIVOTOPIS

TENA ŽULJ

Osobni podaci

Ime i prezime: Tena Žulj

Adresa: Put biliga 87, 23000 Zadar

Datum i mjesto rođenja: 23. 09. 1991., Koprivnica

Mob. 095/511-0527

E-mail: tena.zulj@gmail.com

Obrazovanje:

- 2015. -Diplomski studij Kulturna i prirodna baština u turizmu, Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Sveučilište u Zadru
- 2011. – 2015. -Preddiplomski studij Kultura i turizam, Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Sveučilište u Zadru, prvostupnica kulture i turizma
- 2006. – 2010. - Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkog Križevci, smjer: opća gimnazija

Radno iskustvo
srpanj – rujan 2019. -Teatro Verdi Boutique Hotel, sobarica
srpanj – listopad 2018. -Forum d.o.o. izdavačka kuća, prodaja slikovnica

srpanj – rujan 2017. -Mlinar, prodaja i pečenje pekarskih proizvoda
srpanj – rujan 2016. -Turisthotel d.d., sobarica u kampu „Zaton Holiday Resort“
srpanj – kolovoz 2014. -Kaufland, Zadar, blagajnica

Volonterski rad/ stručna praksa
studeni 2015. – svibanj 2016. -Sveučilište u Zadru, suorganizacija projekta „Ritam kulturizma“
svibanj 2015. – lipanj 2015. -Muzej antičkog stakla, stručna praksa
Svibanj 2015. – travanj 2016. -Udruga za razvoj nezavisne kulture “Šigureca”, volonterski rad
srpanj 2012. – kolovoz 2012. -Gradski Muzej Križevci, volonterski rad

Vještine:

Vješto vladanje Microsoft Office paketom (Word, Powerpoint, Excel), društvenim mrežama (LinkedIn) te Internetom.

Aktivno korištenje engleskoga i njemačkoga jezika u govoru i pismu te osnovno znanje kineskoga jezika u govoru i pismu.

Vozačka dozvola: B kategorija (2019.)

Slobodno vrijeme/interesi:

- Čitanje
- Slušanje glazbe
- Manikura